

Stein Hansen og Tor Skoglund

Notater

**Syssetting og lønn i historisk
nasjonalregnskap**
Beregninger for 1930-1969

Innhold

1. Innledning	2
2. Hovedprinsipper for beregningene	2
3. Revisjon av tidligere beregninger for perioden 1949-1969	4
4. Beregninger for perioden 1946-1948	6
4.1. Kilder og beregningsvariabler	6
4.2. Kort om beregningene	6
4.3. Antall arbeidsdager og arbeidstidsendringer	7
4.4. Tilpasning til nye nivåfall for årene fra og med 1949	8
4.5. Noen hovedresultater	8
5. Beregninger for perioden 1940-1945	12
5.1. Kort om beregningene	12
5.2. Antall arbeidsdager og arbeidstid	14
5.3. Noen hovedresultater	15
6. Beregninger for perioden 1930-1939	23
6.1. Kort om beregningene	23
6.2. Antall arbeidsdager og arbeidstidsendringer	24
6.3. Noen hovedresultater	25
6.4. Nærmere om industriutviklingen	30
Referanser	32
Vedlegg 1. Kontoplan for næringer i historisk nasjonalregnskap (HNR)	34
Vedlegg 2. Sysselsatte personer, utførte timeverk og lønn per normalårsverk. Nivå (1000 personer, mill. timeverk og 1000 kr) og vekst i prosent	36

1. Innledning

Statistisk sentralbyrå gjennomfører et prosjekt der formålet er å revidere gamle nasjonalregnskapstall for årene før 1970 slik at de blir sammenliknbare med nyere tall for årene fra 1970 og framover. Disse beregningene blir gjennomført med enklere metoder og på et mer aggregert nivå enn de ordinære, løpende nasjonalregnskapsberegningene. Tall for sysselsetting og lønn for årene 1949-1969 er tidligere presentert i Hansen og Skoglund (2005). Disse tallene er nå revidert i samsvar med de siste revisjonene av nasjonalregnskapet for årene etter 1970, som ble publisert i 2006. Dessuten er tallene forlenget videre bakover til 1930. Vi har også beregnet sysselsettings- og lønnstall for krigsårene 1940-1945. Det har tidligere ikke vært beregnet slike tall for denne perioden med utgangspunkt i nasjonalregnskapet, og det er derfor ekstra stor usikkerhet ved disse beregningene. For 1930-årene og de første etterkrigsårene har vi i stor grad bygget på tall som tidligere er publisert i *Nasjonalregnskap 1865-1960* (Statistisk sentralbyrå 1965a).

I dette notatet dokumenteres de nye historiske beregningene for sysselsatte personer, normalårsverk, utførte timeverk, lønnskostnader og lønn. Dette er størrelser som beregnes løpende i arbeidskraftregnskapet i nasjonalregnskapet, se Skoglund og Todsén (2007).

2. Hovedprinsipper for beregningene

Beregningene er gjennomført etappevis med utgangspunkt i nasjonalregnskapets siste nivå-tall for 1970. Vi har gjennomført skrittvis tilbakeregninger ved at vi først beregnet tall for 1969, deretter for 1968 osv. Beregningene for perioden 1949-1969 ble gjennomført i to etapper: først perioden 1962-1969, og deretter perioden 1949-1961, se Hansen og Skoglund (2005). For den første perioden forelå det et mer omfattende datagrunnlag som kunne utnyttes i revisjonsarbeidet enn for årene 1949-1961.

Ved videreføringen av beregningene beregnet vi først tall for årene 1946-1948, deretter for perioden 1930-1939 og til slutt krigsårene 1940-1945. For krigsårene er beregningene gjennomført ved interpolasjon mellom 1939 og 1946.

Rammen for beregningene er en næringsinndeling som er etablert spesielt for arbeidet med historisk nasjonalregnskap (HNR-næringer), se vedlegg 1. Denne næringsinndelingen består av aggregater fra dagens detaljerte næringsinndeling i nasjonalregnskapet. Det er valgt en inndeling som er best mulig egnet for å koble historiske og nye tall.¹ Beregningene er gjennomført for hver enkelt HNR-næring, og så summert opp til totaltall. Det har vært en sentral målsetting å beregne sysselsettingstall (for lønnstakere) og lønnstall som er konsistente på næringsnivå. I eldre tallserier i nasjonalregnskapet ble sysselsettingstall og tall for lønnssummer og lønnskostnader i større grad beregnet uavhengig av hverandre. Vi har imidlertid også lagt vekt på å bevare hovedtrekkene i de gamle tallene når det gjelder endringer over tid. Disse to hensynene vil av og til være i konflikt med hverandre, og vi har derfor måttet foreta en del skjønsmessige tilpasninger.

I forbindelse med utviklingen av arbeidskraftregnskapet på slutten av 1980-tallet ble det beregnet næringsfordelte tall tilbake til 1962 for sysselsatte personer, sysselsatte normalårsverk og utførte timeverk. Disse tallene lå til grunn for revisjonsarbeidet for perioden 1962-1969. Ved den omfattende hovedrevisjonen på 1990-tallet ble det innført en ny næringsstandard i nasjonalregnskapet og sysselsettings- og lønnstallene ble endret for mange næringer (blant annet for industri, bygge- og anleggsvirksomhet, forretningsmessig tjenesteyting og personlig tjenesteyting). En ny revisjon av nasjonalregnskapet i 2006 førte igjen til nye endringer i tallene tilbake til 1970. Det er disse siste tallene (som ble publisert i desember 2006) som ligger til grunn for tilbakeregningene i dette notatet.

¹ Vi har også spesifisert en næring som ikke finnes som egen nasjonalregnskapsnæring etter 1970, nemlig hvalfangst. På den annen side inneholder lista også oljevirkosomheten som først er registrert i nasjonalregnskapet fra 1971.

For årene før 1962 inneholdt det gamle nasjonalregnskapet opprinnelig tall for bare én sysselsettingsstørrelse, nemlig "beregnete årsverk" (se Statistisk sentralbyrå 1981, tabell 35). Årsverkene ble definert og beregnet på ulike måter i de forskjellige næringene, enten på grunnlag av timeverkstall, som heltidsekvivalenter, eller som sysselsatte personer (gjennomsnitt gjennom året eller sysselsatte per et tellingstidspunkt).² Begrepet beregnede årsverk ligger nærmest opp til sysselsatte normalårsverk i dagens arbeidskraftregnskap, men for noen næringer vil det ikke være sammenfall i definisjonene.

Vi har nå for første gang beregnet tall for årene 1930-1948 for både sysselsatte personer, sysselsatte normalårsverk og utførte timeverk. Alle variabler er beregnet både for lønnstakere og selvstendige, og for alle HNR-næringer. Utførte timeverk er i hovedsak beregnet ved samme metode som for årene etter 1970, dvs. ved å kombinere informasjon om endringer i sysselsetting, antall arbeidsdager pga. kalendereffekter, og gjennomsnittlig arbeidstid. Vi har imidlertid ingen informasjon om sykefravær, permisjonsfravær eller overtid for årene før 1970.

Vi har også beregnet tall for lønn per normalårsverk tilbake til 1930. Tidsserien for hele perioden 1930-2007 er presentert i vedlegg 2.

Sysselsettings- og lønnsbegreper i nasjonalregnskapet

Sysselsatte personer omfatter lønnstakere og selvstendige som arbeider heltid eller deltid, personer som er inne til førstegangs militær- eller sivilarbeidstjeneste, og personer som er midlertidig fraværende fra inntektsgivende arbeid pga. sykdom, ferie, permisjon mv. Utenlandske sjøfolk på norske skip er også inkludert i sysselsettingsbegrepet. *Sysselsatte normalårsverk* er definert som heltidssysselsatte personer pluss deltidssysselsatte omregnet til heltidssysselsatte. *Utførte timeverk* omfatter timeverk utført av lønnstakere og selvstendige innenfor effektiv normalarbeidstid, med tillegg for utført overtid og fradrag for fravær pga. sykdom, permisjon, ferie og eventuelle arbeidskonflikter. Utførte timeverk er også påvirket av kalendermessige forhold (bevegelige helligdager og skuddår).

Lønnskostnader omfatter lønn og arbeidsgivers trygde- og pensjonspremier. *Lønn* består av kontantlønn og naturallønn. Kontantlønn inkluderer overtidsgodtgjørelse, og lønn under sykdom og fødselspermisjon betalt av arbeidsgiver. Naturallønn omfatter varer og tjenester, eller andre fordeler, som stilles til rådighet gratis eller til redusert pris for lønnstakerne, og som kan benyttes til eget bruk. *Arbeidsgivers trygde- og pensjonspremier* omfatter arbeidsgiveravgift til folketrygden (før innføringen av folketrygden fra 1967 gjaldt dette arbeidsgiverandel av premier til ulykkes- og sykeordninger mv.) og andre faktiske og beregnede trygde- og pensjonspremier.

² Se Fløttum (1980), s. 198.

3. Revisjon av tidligere beregninger for perioden 1949-1969

I 2006 publiserte Statistisk sentralbyrå resultatene fra en omfattende omlegging av beregningsmetodene og kildebruken i arbeidskraftregnskapet, se Skoglund (2006). Det ble i denne forbindelse også beregnet nye tall tilbake til 1970. For ikke å få brudd i tallseriene mellom 1969 og 1970, har vi gjennomført en summarisk korleksjon av de tidligere beregnede tallene for perioden 1949-1969. For hver enkelt næring er nivå-tallene bakover justert med samme korleksjonsfaktor som for 1970, det vil si at vekstratene i utgangspunktet blir de samme som publisert i Hansen og Skoglund (2005). For å unngå for store revisjoner for enkelte næringer rundt 1950, har vi imidlertid avveket fra dette prinsippet når det gjelder sysselsetting i jordbruk, skogbruk og lønnet husarbeid. For disse tre næringene er korleksjonsfaktorene for lønnskakere glattet mellom 1949 og 1969 slik at revisjonene blir gradvis mindre bakover i tid. I jordbruk og lønnet husarbeid ligger derfor de nye sysselsettingstallene svært nær nivå-tallene for 1949 i Hansen og Skoglund (2005), mens en mekanisk korleksjon ville gitt høyere sysselsetting. Sysselsettingen i skogbruk ble redusert ved revisjonen i 2006. Vi har valgt å dempe denne nedjusteringen noe bakover.

Vi har i de nye beregningene også korrigert timeverkene i bygge- og anleggsvirksomhet på grunn av en omfattende streik i 1956. Nedjusteringen er beregnet å utgjøre om lag 1,5 prosent av samlet utført timeverk i denne næringen (kilde: tabell 60 i Statistisk sentralbyrå 1969).

Antall sysselsatte personer totalt er justert opp med om lag 0,5 prosent og utførte timeverk med om lag 4 prosent i forhold til tallene i Hansen og Skoglund (2005). Blant annet er sysselsettingen mer enn 10 prosent høyere i fiske og hotell- og restaurantvirksomhet sammenliknet med tidligere publiserte tall. Dette er en konsekvens av at beregningsforutsetninger som ble innført i det reviderte arbeidskraftregnskapet for årene etter 1970 er ført videre bakover.

Antall normalårsverk ligger totalt sett om lag 1 prosent høyere enn tidligere beregnet. Dette innebærer at tallene ligger svært nær de gamle nasjonalregnskapstallene for beregnede årsverk totalt i Statistisk sentralbyrå (1981), se tabell 1.

Lønnskostnadene er totalt sett revidert ned med om lag 2 prosent sammenliknet med tallene i Hansen og Skoglund (2005). Dette skyldes i hovedsak at antall lønnskakere og dermed lønnskostnadene er noe lavere enn tidligere beregnet i skogbruk og fiske. Endringen medfører at også lønnskostnader totalt kommer noe nærmere de gamle nasjonalregnskapstallene som er publisert i Statistisk sentralbyrå (1981).

Tabell 1. Sysselsetting, timeverk og lønnskostnader. Revisjonsresultater 1950

	(1) Gamle tall*	(2) Revidert 2005**	(3) Revidert 2008	Avvik i pst. (2)/(1)	Avvik i pst. (3)/(1)
Sysselsatte personer (1 000)	–	1494,5	1501,8	–	–
Normalårsverk/beregnete årsverk (1 000)	1385	1366,0	1379,9	-1,4	-0,4
Utførte timeverk (millioner)	–	3145,0	3269,5	–	–
Lønnskostnader (mill. kr.)	7038	7454	7322	5,9	4,0

* Kilde: Statistisk sentralbyrå (1981).

** Kilde: Hansen og Skoglund (2005).

Tabell 2 viser hovedresultatene på aggregert næringsnivå for 1950 for normalårsverk sammenliknet med gamle tall for beregnede årsverk fra Statistisk sentralbyrå (1981). De reviderte tallene betyr en oppjustering av enkelte tjenesteytende næringer som hotell- og restaurantvirksomhet, sjøfart og forretningsmessig tjenesteyting, mens bygge- og anleggsvirksomhet og industri har lavere sysselsetting enn det som ble publisert i 1981. En stor del av disse endringene er en konsekvens av den nye næringsstandard som ble innført ved hovedrevisjonen av nasjonalregnskapet på 1990-tallet.

Hovedstrukturen i næringsfordelingen er imidlertid ikke særlig mye endret: tjenestenæringene er endret fra 39,8 til 40,2 prosent av totalen, sekundærnæringene fra 32,9 til 32,1 prosent og primærnæringene fra 27,3 til 27,7 prosent. Ved vurdering av disse tallene må en også ha i mente at årsverksbegrepene, som tidligere nevnt, kan være definert litt forskjellig i gamle og nye nasjonalregnskapstall.

Tabell 2. Beregnede årsverk (gamle tall) og normalårsverk (nye tall) etter næring 1950. Lønnstakere og selvstendige. 1000

	Gamle tall*	Nye tall (2008)	Avvik i pst.
Sum alle næringer	1385	1379,9	-0,4
Primærnæringer	378	382,1	1,1
Bergverksdrift	9	8,3	-7,8
Industri	324	318,7	-1,6
Kraft- og vannforsyning	12	12,7	5,8
Bygge- og anleggsvirksomhet	110	103,2	-6,2
Varehandel	134	132,4	-1,2
Hotell- og restaurantvirksomhet	22	24,8	12,7
Sjøfart	47	52,7	12,1
Annen samferdsel	94	91,6	-2,6
Finansiell tjenesteyting	15	16,4	9,3
Forretningsmessig tjenesteyting (inkl. boliger)	15	18,5	23,3
Annen tjenesteyting**	225	218,5	-2,9

* Kilde: Statistisk sentralbyrå (1981).

** Reparasjon av kjøretøyer mv. er plassert her.

4. Beregninger for perioden 1946-1948

4.1. Kilder og beregningsvariabler

Viktige kilder i beregningsarbeidet har vært:

Statistisk sentralbyrå (1950)

Statistisk sentralbyrå (1965a)

Statistisk sentralbyrå (1965b)

Statistisk sentralbyrå (1969)

Statistisk sentralbyrå (1981)

Lønnsutvikling og lønnspolitikk etter krigen. Fra en skriftserie utgitt av Næringsøkonomisk forskningsinstitutt i 1957.

Følgende størrelser er beregnet etter en aggregert næringsinndeling (se vedlegg 1):

- Sysselsatte personer, lønnstakere
- Normalårsverk, lønnstakere
- Utførte timeverk, lønnstakere

- Sysselsatte personer, selvstendige
- Normalårsverk, selvstendige
- Utførte timeverk, selvstendige

- Lønnskostnader
- Lønn
- Trygde- og pensjonspremier

Herav kan følgende lønnsindekser avledes:

- Lønn per normalårsverk
- Lønn per utførte timeverk
- Lønnskostnader per utførte timeverk

4.2. Kort om beregningene

Beregningsarbeidet er foretatt i regnearkssystemet Calcit, som ble brukt i arbeidskraftregnskapet før 2006. Ingen gamle data for beregningsperioden 1946-1948 forelå (naturlig nok) på maskinlesbar form, så vi måtte basere oss fullstendig på gamle papirpublikasjoner, primært *Nasjonalregnskap 1865-1960* (Statistisk sentralbyrå 1965a), og taste inn alle dataene. De gamle tallene begrenset seg til å omfatte beregnede årsverk fordelt på lønnstakere og selvstendige (med tall i hele tusen) og lønnskostnader etter gammel næringsinndeling. Tall for sysselsatte personer og utførte timeverk fantes altså ikke. Utgangsåret var 1949 som avsluttet forrige beregningsrunde. Vi fant det mest hensiktsmessig å gjennomføre de grunnleggende beregningene først uten å ta hensyn til justeringene mot reviderte nivåtallene for 1949 (beskrevet i kapittel 3).

a) Normalårsverksberegning

Vi forsøkte i hovedsak å følge veksten i gamle tall for beregnede årsverk bakover, med utgangspunkt i nivåtallene fra 1949 (lønnstakere og selvstendige hver for seg). De gamle årsverkstallene forelå som nevnt bare i hele tusen, og pga. annen vektfordeling næringsene imellom måtte det flere runder med tilpasninger til for å komme fram til akseptable totaltall.

b) Lønn per normalårsverk

Sondringen mellom lønnskostnader og lønn i gamle tall fantes bare for sum alle næringer, så vi måtte basere oss på sammenstilling av lønnskostnader (i mangel av lønn) og beregnede årsverk for å antyde den årlige lønnsveksten (tilnærmet vekst i lønn per normalårsverk). Denne beregnede lønnsveksten ble igjen forsøkt kontrollert mot det nokså begrensede datamateriale som fantes bakover i tid av publisert lønnsstatistikk. Tolkningen av denne lønnsstatistikken var også av begrenset verdi for vårt formål siden den var basert på per datolønn (per time, per måned eller daglønn), og vi hadde liten eller ingen informasjon om tidspunkt og størrelse på lønnstillegg slik at årslønn kunne beregnes. For industribransjer hvor det fantes lønnsstatistikk etter kjønn hadde vi liten informasjon om kjønnsfordelingen av de sysselsatte. Når nevnte beregningsprosedyre ga åpenbart urimelige vekstrater i lønnskostnader/lønn per årsverk for en næring, ble de justert etter kjønn.

c) Lønnssumberegning

Antall normalårsverk ganger lønn per normalårsverk ga nyberegnete tall for lønnssum som igjen ble gitt et påslag for antatte trygde- og pensjonspremier. Her hadde vi ingen informasjon om eventuelle næringsvise forskjeller i størrelsen på trygde- og pensjonspremier. Dette påslaget fikk imidlertid stadig mindre betydning bakover i tid. I 1949 utgjorde trygde- og pensjonspremiene i gjennomsnitt 6 prosent av lønnssummen, mens det i 1946 utgjorde om lag 4,5 prosent. Lønn inklusive påslag for trygde- og pensjonspremier ga sum lønnskostnader. Denne beregningsprosedyren måtte også gjentas mange ganger med ulike alternativer for vekst i normalårsverk og lønn per normalårsverk for hver næring for å komme fram et til akseptabelt totalresultat. I denne vurderingen betydde totaltall mer enn næringstall, og store næringer mer enn små næringer.

d) Sysselsatte personer

Så langt var det foretatt beregninger for normalårsverk både for lønnstakere og selvstendige (under punkt a), vekst i lønn per normalårsverk (b) samt lønn og lønnskostnader (c). Det som gjenstod var beregning av tall for sysselsatte personer og utførte timeverk fordelt på lønnstakere og selvstendige. Vi har imidlertid ikke funnet noen informasjon om hvordan deltidsarbeidet utviklet seg på 1940- og 1950-tallet, men har antatt at det primært var gjennom siste del av 1960-tallet, samt hele 1970-tallet (med kvinnenenes inntogsmarsj i arbeidslivet) at det var store endringer i deltidsomfanget. Vi valgte derfor den enkle løsningen at vi for de fleste næringer beholdt samme forholdstall mellom personer og årsverk bakover i tid som vi hadde beregnet for 1949. Vi gjorde imidlertid unntak for en del typiske deltidsnæringer som jordbruk, varehandel, hotell- og restaurantvirksomhet, forretningsmessig tjenesteyting og helse- og sosialtjenester. Etter en skjønnsmessig vurdering la vi her inn et par tideler sterkere vekst i sysselsatte personer enn i normalårsverk for å markere en minimal økning i deltidsomfang.

e) Utførte timeverk

Timeverksberegningene tok utgangspunkt i vekstratene for sysselsatte normalårsverk, korrigert for endring i arbeidsdager (telling på kalender), samt eventuelle arbeidstidsendringer i perioden. Dette er kommentert i avsnitt 4.3 under. Det er imidlertid helt klart en åpenbar svakhet ved timeverksberegningene at vi mangler informasjon om endringer i fravær og overtid i denne perioden.

4.3. Antall arbeidsdager og arbeidstidsendringer

Tallfesting av arbeidsdager (tabell 3) for ordinært dagtidsarbeid skjer ved opptelling på kalenderen. Her telles arbeidsdager utenom søndager og bevegelige helligdager som faller på hverdager. Som bevegelige helligdager regnes bare de dager som faller på potensielle virkedager for ordinære dagtidsansatte. Når det gjelder jul- og nyttårsaften har vi valgt å videreføre en spesiell konvensjon i arbeidskraftregnskapet: dersom jul- og nyttårsaften faller på hverdag, teller de til sammen som 1 fridag. Etter kalenderopptellingen av arbeidsdager trekkes antall feriedager fra til slutt. Vi har som hovedregel lagt til grunn at de fleste hadde 2 ukers ferie i 1946 og 1947. 14. november 1947 ble det gitt særskilt lov om ferie, som med virkning fra 16. mai 1948 ga arbeidstakerne rett til 3 ukers ferie i

ferieåret (Statistisk sentralbyrå 1965b, s. 222). Vi har forutsatt at ferieøkningen fikk full effekt fra 1948, dvs. at denne isolert sett bidrar til 6 færre arbeidsdager enn i 1947. Kalendereffekten trekker imidlertid motsatt vei, slik at nettovirkningen blir 3 færre arbeidsdager, se tabell 3.

Rett etter krigen var den alminnelige arbeidstid 48 timer per uke og ferien var 2 uker (14 dager) per år for alle som gikk under Arbeidervernloven, hvilket vil si de fleste lønnstakere. Senere ble arbeidsvilkårene ytterligere forbedret. Ved lovfesting i 1947 ble det fastsatt at 1. og 17. mai skulle være høytidsdager og at lønnstakerne skulle ha utbetalt full lønn for disse dagene. Vi har forutsatt at disse dagene var fridager i denne perioden. I jordbruket ble arbeidstida ved lov av 1948 begrenset til 50 timer per uke om sommeren og 46 uker om vinteren. Arbeidstida for sjømenn var regulert ved særskilt lov. For utenriks sjøfart var 48 timers uke innført allerede før krigen. I innenriks sjøfart var imidlertid ukentlig arbeidstid 54 timer i lokalfart og hele 63 timer i kystfart etter krigen. Ved lov av 1949 ble arbeidstida i kystfarten redusert til 56 timer.

Tabell 3. Antall arbeidsdager per år (fratrasket feriedager) og ukentlig arbeidstid i timer som ligger til grunn for beregning av utførte timeverk

	Arbeidsdager*	Timer per uke
1946	290	48
1947	290	48
1948	287	48
1949	287	48

*Gjeldende for store grupper av lønnstakere utenom skift/turnusarbeid mv.

4.4. Tilpasning til nye nivå tall for årene fra og med 1949

Som nevnt foretok vi først beregningene med utgangspunkt i nivå tallene for 1949 som opprinnelig ble publisert i Hansen og Skoglund (2005). Deretter gjennomførte vi en proporsjonal nivåjustering av tallene for årene 1946-1948 av samme type som beskrevet i kapittel 3.

4.5. Noen hovedresultater

De nyberegnete tallene for normalårsverk (tabell 4) ligger om lag 6 prosent lavere enn de gamle tallene for beregnede årsverk (fra Statistisk sentralbyrå 1965a), men bare 0,2 prosent lavere enn tilsvarende tall i Statistisk sentralbyrå (1981) for 1949. Det store avviket til tallene som ble publisert i 1965 kan forklares med at hovedrevisjonen av nasjonalregnskapet på 1970-tallet, som ble tilbakeført til 1949, nedjusterte antallet årsverk (vesentlig selvstendige) i betydelig grad.

Nivåavviket i lønnskostnader (pluss 4-5 prosent, se tabell 6) er primært en følge av den oppjustering av lønn og lønnskostnader som ble foretatt i hovedrevisjonen 1995. Det har for øvrig i utgangspunktet vært en overordnet målsetting i beregningene at avviket mellom gamle og nye tall ikke skal øke vesentlig bakover, men vi har ikke lyktes helt med dette. Dette skyldes blant annet at vi flere steder har funnet grunn til å avvike den implisitte veksten i gamle tall for lønn/lønnskostnader per årsverk. Følgelig har det vært umulig å holde et stabilt vekstnivå både for lønnskostnader og normalårsverk. De årlige vekstratene for sum normalårsverk ligger imidlertid tett opp til gamle tall.

Tall for sysselsatte personer og utførte timeverk fra nasjonalregnskapet har aldri tidligere blitt presentert for tidligere år enn 1949. Ifølge tabell 5 var veksten i sysselsatte personer 5,2 prosent fra 1946 til 1949 (73 000 personer), mens utførte timeverk økte med 4,8 prosent. Litt svakere vekst i utførte timeverk enn i sysselsatte personer reflekterer primært ferieutvidelsen (6 færre arbeidsdager),

men som tidligere nevnt har kalendervirkningen bidratt til 3 flere arbeidsdager slik at nettoeffekten er 3 færre arbeidsdager i 1949 enn i 1946.

Vi foretok en sjekk mot gjennomsnittlig antall utførte timeverk per arbeider i industrien, som er publisert i industristatistikken for årene 1946-1950. Dette, sammen med svært høye NR-tall for vekst i BNP fra 1946 til 1947, førte til at vi justerte ned antall utførte timeverk skjønnsmessig med 1 prosent for 1946 for alle næringer.³ Dette ga da 1 prosentpoeng sterkere vekst i utførte timeverk 1946-1947 enn standardberegningen beskrevet ovenfor.

Tabell 4. Beregnede årsverk (gamle tall) og normalårsverk (nye tall) 1946-1949. 1000

	Gamle tall*		Vekst i pst.		Nye tall	Vekst i pst.		Avvik i pst.	
1946	1387				1302,3			-6,1	
1947	1413		1,9		1328,6	2,0		-6,0	
1948	1430		1,2		1345,2	1,2		-5,9	
1949	1454	1373	1,7		1369,8	1,8		-5,8	-0,2

*Første kolonne under gamle tall er fra Statistisk sentralbyrå (1965a), mens andre kolonne er fra Statistisk sentralbyrå (1981), dvs. etter hovedrevisjonen på 1970-tallet. Tilsvarende for de to kolonnene under avvik.

Tabell 5. Sysselsatte personer (1000) og utførte timeverk (mill.). Nivå og vekst 1946-1949

	Sysselsatte personer		Utførte timeverk	
	Nivå	Vekst	Nivå	Vekst
1946	1419,0		3118,6	
1947	1448,4	2,1	3209,8	2,9
1948	1465,0	1,1	3217,0	0,2
1949	1492,4	1,9	3269,7	1,6

Ifølge de nye beregningene var en gjennomsnittlig årslønn (lønn per normalårsverk) 5 240 kr i 1946, mens den var steget til 6 670 kr i 1949 (se tabell 7). Det var spesielt sterk nominell lønnsvekst i 1947 (12 prosent), men fallende veksttakt de to etterfølgende årene. De første lønnsoppjørene etter krigen var sterkt preget av synspunktet om at de største tilleggene skulle gis til de grupper som lå relativt lavt. Derfor fikk blant annet jord- og skogbruksarbeidere gjennomgående større tillegg enn lønnstakere i andre næringer.⁴

På grunn av gradvis mindre tilgang på gammel lønnsstatistikk bakover i tid vil det være stor usikkerhet ved detaljerte nærings tall for nivå på lønn per normalårsverk for disse årene.

³ Utførte timeverk per arbeider økte med 1,6 prosent fra 1946 til 1947, mens BNP økte med 13,7 prosent (kilder: tabell 132 i Statistisk sentralbyrå 1969 og tabell 30 i Statistisk sentralbyrå 1965a).

⁴ Statistisk sentralbyrå (1965b), s. 224.

Tabell 6. Lønnskostnader 1946-1949. Mill. kr.

	Gamle tall*	Vekst i pst.	Nye tall	Vekst i pst.	Avvik i pst.
1946	4686		4911		4,8
1947	5453	16,4	5710	16,3	4,7
1948	6059	11,1	6305	10,4	4,1
1949	6525	7,7	6811	8,0	4,4

*Kilde: Statistisk sentralbyrå (1965a). Det er bare et ubetydelig avvik i forhold til tall publisert i Statistisk sentralbyrå (1981) for 1949.

Tabell 7. Lønn per beregnede årsverk/normalårsverk. Nivå i tusen kr. og vekst i prosent 1946-1949

	Gamle tall*		Nye tall	
	Lønn per beregnet årsverk		Lønn per normalårsverk	
	Nivå	Vekst	Nivå	Vekst
1946	5,1		5,24	
1947	5,7	11,9	5,87	12,0
1948	6,2	8,6	6,36	8,3
1949	6,5	4,3	6,67	4,9

*Dette er tall beregnet fra Statistisk sentralbyrå (1965a): kontraktmessig lønn (tabell 20) dividert på antall årsverk utført av lønsmottakere (tabell 47).

Tabell 8 og 9 viser hovedresultatene for normalårsverk og lønnskostnader for 1946 sammenliknet med gamle tall på et aggregert næringsnivå. Disse tallene viser nettovirkningen av alle nasjonalregnskapsrevisjoner etter 1965. De største prosentvise avvikene i normalårsverk mellom gamle og nye tall er i primærnæringene (justert ned), forretningsmessig tjenesteyting (justert opp) og sjøfart (justert opp). Økningen i forretningsmessig tjenesteyting har bl.a. sammenheng med utvidet innhold som ble innført ved hovedrevisjonen i 1995 ved at forskning og utviklingsarbeid, rengjøringsvirksomhet og fotografvirksomhet ble flyttet over fra privat tjenesteyting sammenliknet med gamle tall. Nedjusteringen av sysselsettingen i industrien har i hovedsak sin bakgrunn i hovedrevisjonen på 1970-tallet da blant annet bilreparasjonsverksteder ble omklassifisert fra industri til tjenesteytende virksomhet.

Størst prosentvis avvik i lønnskostnadene mellom gamle og nye tall finner vi i primærnæringene, hotell- og restaurantvirksomhet og forretningsmessig tjenesteyting. For disse næringene er lønnskostnadene revidert opp. For primærnæringene er dette en følge av en oppjustering av lønnsnivået (lønn per normalårsverk) i jordbruk og fiske som ble foretatt i hovedrevisjonen i 1995. I denne revisjonen ble også forholdstallet mellom lønnstakere og selvstendige i jordbruket endret ved at det ble relativt flere lønnstakere og færre selvstendige. Også i hotell- og restaurantvirksomhet er lønn per normalårsverk justert opp.

Tabell 8. Beregnede årsverk (gamle tall) og normalårsverk (nye tall) etter næring. 1946. Lønnstakere og selvstendige. 1000

	Gamle tall*	Nye tall	Avvik i pst.
Sum alle næringer	1387	1302,3	-6,1
Primærnæringer	465	404,0	-13,1
Bergverksdrift	8	7,3	-8,7
Industri	288	268,3	-6,8
Kraft- og vannforsyning	10	10,7	7,0
Bygge- og anleggsvirksomhet	100	96,1	-3,9
Varehandel	122	120,6	-1,1
Hotell- og restaurantvirksomhet	21	22,8	8,6
Sjøfart	32	37,5	17,2
Annen samferdsel	88	83,2	-5,5
Finansiell tjenesteyting	15	15,2	1,3
Forretningsmessig tjenesteyting (inkl. boliger)	12	16,6	38,3
Annen tjenesteyting**	226	220,0	-2,7

* Kilde: Statistisk sentralbyrå (1965a).

** Reparasjon av kjøretøyer mv. er plassert her.

Tabell 9. Lønnskostnader etter næring. Mill. kr. 1946

	Gamle tall*	Nye tall	Avvik i pst.
Sum alle næringer	4686	4911	4,8
Primærnæringer	406	651	60,3
Bergverksdrift	37	42	13,5
Industri	1256	1206	-4,0
Kraft- og vannforsyning	61	55	-9,8
Bygge- og anleggsvirksomhet	520	461	-11,3
Varehandel	424	414	-2,4
Hotell- og restaurantvirksomhet	59	86	45,8
Sjøfart	306	319	4,2
Annen samferdsel	380	379	-0,3
Finansiell tjenesteyting	120	113	-5,8
Forretningsmessig tjenesteyting (inkl. boliger)	35	74	111,4
Annen tjenesteyting**	1082	1111	2,7

* Kilde: Statistisk sentralbyrå (1965a).

** Reparasjon av kjøretøyer mv. er plassert her.

5. Beregninger for perioden 1940-1945

5.1. Kort om beregningene

Beregningene for denne perioden har vært et nybrottsarbeid fordi det tidligere ikke har vært laget nasjonalregnskapstall for sysselsetting og lønn for krigsårene. For mange næringer har det vært problematisk å finne fram til brukbare kilder, og vi har derfor i stor grad måttet basere oss på skjønsmessige vurderinger og anslag. Dessuten er det grunn til å tro at det på områder hvor det finnes statistikk var kvaliteten på statistikken svekket under krigen, blant annet ved bevisst feilrapportering til den tyske okkupasjonsmakten og ved at det eksisterte en betydelig ikke-rapportert virksomhet i form av svartebørshandel mv.

Det foregikk omfattende overføring av arbeidskraft mellom næringer under krigen, dels basert på frivillighet og dels basert på tvungen arbeidsformidling. Noen næringer, som bygge- og anleggsvirksomhet, ble sterkt prioritert på bekostning av andre næringer.

De viktigste kildene i beregningsarbeidet har vært:

- Statistiske meddelelser 1939-1946
- Statistiske årbøker 1939-1946
- Norges industri 1939-1946 (produksjonsstatistikk)
- Statistisk sentralbyrå (1945)
- Statistisk sentralbyrå (1955)
- Statistisk sentralbyrå (1965a)
- Aukrust og Bjerve (1945)
- Tuveng (1946)
- Grytten (2007)

Beregningene er, som for de andre periodene, foretatt i regnearksystemet Calcit. Siden det ikke fantes tidligere data for denne beregningsperioden på maskinlesbar form, så måtte vi basere oss fullstendig på de gamle papirpublikasjonene og taste inn alle dataene. Beregningene ble gjennomført ved at vi brukte 1939 og 1946 som "benchmark-år", siden vi for disse to årene kunne bygge på et bedre empirisk grunnlag fra tidligere nasjonalregnskapstall publisert i *Nasjonalregnskap 1865-1960* (Statistisk sentralbyrå 1965a). De endelige resultatene ble avstemt mot reviderte tall for etterfølgende perioder ved proporsjonal justering. Beregningene ble gjennomført for de samme næringer og variabler som for de andre årene (se vedlegg 1 og avsnitt 4.1).

a) Sysselsatte personer, lønnstakere

I startfasen av arbeidet var det primært tre sysselsettingskilder som ble vurdert som aktuelle:

- *Kvartalsvis sysselsettingsstatistikk* (Statistiske meddelelser)
- *Månedssstatistikk for sysselsatte fra Arbeidsdirektoratet som går under arbeidsløshetsstrygden* (Statistisk årbok)
- *Produksjonsstatistikk* (Norges industri)

Kort om disse kildene:

Kvartalsvis sysselsettingsstatistikk

I våre innledende beregninger ble denne statistikken vurdert som kilde særlig for industrien, men ble senere forkastet som indikator i beregning av de fleste næringer med unntak av det første krigsåret for hotell- og restaurantvirksomhet samt helse- og sosialtjenester. Denne statistikken ble startet opp fra årgang 1935 og gikk fram til 1946 da den ble lagt ned. Den bygde på kvartalsvise oppgaver fra et representativt utvalg av bedrifter i industri, bygg og anlegg, varehandel, hotell- og restaurantvirksomhet, landtransport samt utenriks sjøfart og hvalfangst (ikke krigsårene for de to

siste). I industrien var det bare tatt med de større bedriftene innen hver næring, men bedriftenes størrelse måtte bestemmes noe forskjellig innen hver gruppe. Representasjonen ble forholdsvis lav i næringer hvor det var mange småbedrifter. Dette gjaldt f.eks. næringsmiddelindustrien og bygg og anlegg. Jordbruk, skogbruk og fiske var ikke med i denne statistikken. I årene før krigen ble sysselsettingsstatistikken bygd på dette utvalget av bedrifter ansett for å være tilstrekkelig representativt til å vise endringene i sysselsettingen. Under krigen ble det etter hvert ikke mulig å holde den kvartalsvise sysselsettingsstatistikken i en tilfredsstillende stand. Statistikken ble etter hvert ufullstendig og mindre pålitelig.

Månedstatistikk for sysselsatte fra Arbeidsdirektoratet som går under arbeidsløshetstrygden

For sysselsettingsberegningene i industrien vurderte vi i startfasen også denne statistikken, men fant det mer formålstjenlig å bruke samme kilde for alle industrinæringene og valgte produksjonsstatistikken (se nedenfor). Månedstatistikken ble utarbeidet fra høsten 1940. For de grupper som er med er tallene fullstendige. De som faller utenfor arbeidsløshetstrygden er jordbruk, skogbruk, fiske, hvalfangst og husarbeid. I tillegg til industrigrupper inneholdt statistikken tall for handelsfunksjonærer, bygg og anlegg, hotell- og restaurantvirksomhet samt helse- og sosialtjenester. Vi endte imidlertid opp med å benytte denne statistikken bare for de to sistnevnte næringene.

Produksjonsstatistikk (Norges industri)

Etter innledende vurdering og oppstart av beregningsarbeidet valgte vi å bruke produksjonsstatistikken som hovedkilde for sysselsettingsberegningene i bergverksdrift og industri, og i noen grad også for bygg og anlegg. Denne statistikken ble utarbeid første gang for 1927 og omfatter bare de foran nevnte næringene. Ved oppstart av produksjonsstatistikken medførte dette at selve industristatistikken tapte en del av sin betydning.⁵ Oppgaver til produksjonsstatistikken ble sendt inn fra alle større bedrifter. I 1939 omfattet den således 82 prosent av det samlede antall timeverk i de bedrifter som var med i industristatistikken. SSB samlet bare inn oppgaver fra bedrifter hvor det var utført minst 12 000 timeverk i året (ca. 5 sysselsatte personer). I enkelte industrigrupper med små bedrifter var grensen satt noe lavere. Dette betyr at produksjonsstatistikken ikke gir et fullstendig bilde av hele industrien. For de fleste industrigrupper omfatter produksjonsstatistikken mellom 90 og 100 prosent av timeverkene ved alle bedrifter som inngikk under loven om ulykkestrygd i vedkommende grupper.

Indikator/kilde for sysselsettingsutviklingen for de enkelte næringer er nærmere beskrevet i tabell 20. Som det framgår av tabellen har vi for noen næringer ikke funnet noen god indikator, slik at tallene er rene anslag.

b) Normalårsverk, lønnstakere

I mangel av informasjon om deltid lot vi normalårsverkene i hovedsak gå i takt med sysselsatte lønnstakere (et unntak er lønnet husarbeid, se nedenfor).

c) Lønn per normalårsverk

Det fantes noe spredt lønnsstatistikk for bergverksdrift, deler av industrien mv. i Statistisk årbok, Statistiske meddelelser og Statistisk sentralbyrå (1955). Vi har dessuten utnyttet lønnsberegninger i Grytten (2007) for enkelte næringer. Hans vekstrater (ikke nivå) for jordbruk, skogbruk, utenriks sjøfart, diverse samferdsel samt offentlig administrasjon, undervisning og lønnet husarbeid er benyttet i beregningene. Det er imidlertid grunn til å anta at ulovlig utbetalt lønn, som antakelig hadde et visst omfang under krigen, ikke er fanget opp i lønnsstatistikkene.

⁵ Årlig industristatistikk er utarbeidet fra 1896, først av Riksforsikringsanstalten (Rikstrygdeverket), fra 1921 av SSB. Statistikkens omfang var bestemt av loven om ulykkestrygd for industriarbeidere. Fra 1923 ble navnet på publikasjonen forandret til Norges industri og fra 1927 inngår produksjonsstatistikken i samme publikasjon. Mens industristatistikken ga tall for utførte timeverk og utbetalt lønn, inneholdt produksjonsstatistikken også tall for antall arbeidere og antall funksjonærer (dessuten tall for produksjon og bearbeidelsesverdi mv.).

Indikator/kilde for vekst i lønn per normalårsverk for de enkelte næringer er gitt i tabell 20. Som det framgår av tabellen bygger flere næringer på direkte anslag i mangel av lønnsstatistikk.

d) Lønnssum

Antall normalårsverk ganger lønn per normalårsverk ga nyberegnete tall for lønn som igjen ble gitt et påslag for antatte trygde- og pensjonspremier. Påslaget var imidlertid av liten tallmessig verdi basert på Statistisk sentralbyrå (1965a) for årene 1939 og 1946. I 1939 utgjorde dette påslaget i gjennomsnitt 3,3 prosent av lønn, mens det i 1946 utgjorde 4,5 prosent. Lønn inklusive påslag for trygde- og pensjonspremier ga sum lønnskostnader.

e) Utførte timeverk, lønnstakere

Timeverksberegningene tar utgangspunkt i antall sysselsatte normalårsverk, korrigert for endring i arbeidsdager (telling på kalender). Dette er kommentert i punkt 5.2 under. For industrien har vi imidlertid basert oss på produksjonsstatistikken timeverkstall for arbeidere. Det er en åpenbar svakhet at vi, som for de andre beregningsperiodene, helt mangler informasjon om fravær og overtid.

f) Selvstendige

Utviklingen av selvstendige (personer/normalårsverk/utførte timeverk) er i stor grad anslått skjønsmessig, men for primærnæringene har vi noen holdepunkter for krigsårene fra Statistisk sentralbyrå (1945). Vi har forutsatt at sysselsatte personer og normalårsverk har tilnærmet samme vekst. Dette gjelder også utførte timeverk som bare er korrigert for antall arbeidsdager.

5.2. Antall arbeidsdager og arbeidstid

Tallfestingen av arbeidsdager (tabell 10) for ordinært dagtidsarbeid skjer ved opptelling på kalenderen. Her telles arbeidsdager utenom søndager og bevegelige helligdager som faller på hverdager. Som bevegelige helligdager regnes bare med de dager som faller på potensielle virkedager for ordinære dagtidsansatte. Som for de andre beregningsårene teller jul- og nyttårsaften til sammen som en fridag når de faller på hverdag. Etter kalenderopptellingen av arbeidsdager trekkes antall feriedager fra til slutt.

Tabell 10. Antall arbeidsdager per år (fratrukket feriedager) og ukentlig arbeidstid i timer som ligger til grunn for beregning av utførte timeverk

	Arbeidsdager*	Timer per uke
1939	291	48
1940	291	48
1941	290	48
1942	291	48
1943	292	48
1944	290	48
1945	290	48
1946	290	48

* Gjeldende for store grupper av lønnstakere utenom skift/turnusarbeid mv.

8-timersdagen var blitt lovfestet i 1920 etter å ha blitt tariffestet året før.⁶ Samtidig ble en ukes ferie (seks dager) med lønn lovfestet. I 1937 ble Fabrikktilsynsloven til Arbeidervernloven som dekker hele arbeidslivet, og som inneholder de første lovreglene om vern mot usaklig oppsigelse og om ferie (ni dagers ferie med lønn). Tolv dagers ferie (2 uker) var imidlertid vanlig på slutten av 30-tallet for store grupper. Loven utvidet også sterkt området for 48 timers arbeidsuke. I beregningene for krigsårene har vi forutsatt 12 dagers ferie for lønnstakerne og 6 dager for de selvstendige.

5. 3. Noen hovedresultater

Veksten i sysselsatte personer for hele perioden 1939-1946 er beregnet til 2,1 prosent (tabell 12) mens normalårsverkene vokste med 0,9 prosent (tabell 11). Sysselsettingen økte med 27 000 personer fra 1939 til 1941, i hovedsak ved at tysk etterspørsel bidro til å redusere arbeidsledigheten fra før krigen.⁷ Etter 1941 viser sysselsettingstallene gjennomgående en svakt fallende tendens, men vokste sterkt igjen fra 1945 til 1946. Utførte timeverk utvikler seg klart svakere enn antall personer fra 1939 til 1946 med en reduksjon på -4,6 prosent. Dette skyldes blant annet at lønnstakerne var klar over at tyskerne fremmet sine egne interesser og søkte i noen grad å sinke arbeidet slik at produktiviteten gikk betydelig ned. Vi har imidlertid bare greid å tallfeste effekten av redusert arbeidstid for industrien, hvor produksjonsstatistikken gir tall både for antall sysselsatte personer og utførte timeverk for arbeidere. I deler av industrien bidro også råstoffmangel til redusert effektiv arbeidstid og lav produktivitet. Fra 1939 til 1946 økte industrisysselsettingen med 15,0 prosent mens utførte timeverk økte med 10,0 prosent. Vekstforskjellen blir noe større dersom vi begrenser perioden til 1939-1945: -1,5 prosent i sysselsetting mot -9,2 prosent i utførte timeverk.

Okkupasjonen våren 1940 virket øyeblikkelig lammende på arbeidslivet, særlig i industrien. Men det kom i sving igjen etter et par måneder. Sysselsettingen i industrien (tabell 13 og 14) holdt seg relativt jevn gjennom krigsårene. Industrinæringer som tyskerne var mest interessert i, slik som trelast og verkstedindustri, hadde vekst. Sysselsettingen avtok gjennom krigen i næringsmiddel- og tekstilindustri pga. dårlig råstofftilgang, men økte sterkt igjen like etter krigen.⁸

Tabell 11. Beregnede årsverk (gamle tall) og normalårsverk (nye tall) 1939-1946. 1000

	Gamle tall*	Vekst i pst,	Nye tall	Vekst i pst.
1939	1370	-	1290,2	-
1940	-	-	1289,6	0,0
1941	-	-	1313,7	1,9
1942	-	-	1286,7	-2,1
1943	-	-	1278,6	-0,6
1944	-	-	1263,6	-1,2
1945	-	-	1233,8	-2,4
1946	1387	-	1302,3	5,6
Vekst 1939-1946		1,2		0,9

* Kilde: Statistisk sentralbyrå (1965a).

⁶ En historisk oversikt over utviklingen av arbeidstidsreformer er gitt i NOU 1987: 9B, s. 174.

⁷ Grytten (1995) har beregnet arbeidsledigheten i 1939 til 5,3 prosent av arbeidsstyrken eller ca. 70 000 personer. I løpet av krigsårene falt den registrerte ledigheten dramatisk. "En må imidlertid ikke glemme at mange ledige av forskjellige grunner har unnlatt å melde seg til arbeidskontorene. Årsaken er vel som oftest at de ikke har ønsket å bli satt til et hvilket som helst arbeid. De makthavendes dirigering av arbeidskraften ut fra egne krigsbetonte behov og uten hensyn til arbeidssøkerens ønske eller krav har fått folk til mest mulig å unngå den offentlige arbeidsformidling." (Tuveng 1946, s. 99). Man må derfor anta at det kan ha vært en relativt stor skjult arbeidsledighet under krigen.

⁸ Industriutviklingen under krigen er beskrevet mer detaljert i Skoglund (2008).

Tabell 12. Sysselsatte personer (1000) og utførte timeverk (mill.). Nivå og vekst 1939-1946

	Sysselsatte personer		Utførte timeverk	
	Nivå	Vekst	Nivå	Vekst
1939	1389,4	-	3269,3	-
1940	1390,1	0,1	3239,0	-0,9
1941	1416,7	1,9	3268,8	0,9
1942	1393,6	-1,6	3187,5	-2,5
1943	1384,3	-0,7	3156,0	-1,0
1944	1370,1	-1,0	3087,4	-2,2
1945	1341,2	-2,1	2993,1	-3,1
1946	1419,0	5,8	3118,6	4,2
Vekst 1939-1946		2,1		-4,6

Bygg og anlegg viser den desidert største veksten i krigens første år. Tyskernes behov for flyplasser, festningsanlegg og brakkebyer samt reparasjon av sprengte bruer og ødelagte veier førte til en voldsom etterspørsel etter arbeidskraft. I denne næringen opptrådte tyskerne i stor utstrekning direkte som arbeidsgivere. I 1942 arbeidet 2/3 av de sysselsatte i denne næringen i tyske eller delvis tyskbetonte anlegg.⁹ Lønnstakerne ble rekruttert fra de arbeidsløses rekker samt fra jordbruk, skogbruk, fiske og varehandel mv.¹⁰ Sysselsettingen i bygg og anlegg nådde toppen sommeren 1941 og gikk ned igjen fram til 1945. Fra 1939 til toppåret 1941 økte sysselsettingen i næringen med 82 000 personer, som var nesten en dobling på to år. Fra 1944 vendte trolig mange av de sysselsatte i bygg og anlegg tilbake igjen til primærnæringene. Men det er mye usikkerhet knyttet til i hvor stor grad tyske arbeidsgivere i bygg og anlegg rapporterte pålitelige tall.

Fra 1943 ble det satt i verk en omfattende tvangsutskrivning av arbeidskraft iflg. "Lov om alminnelig nasjonal arbeidsinnsats", først og fremst til fordel for jordbruk og skogbruk.¹¹ Dette gikk i stor grad ut over ansatte handelsfunksjonærer. Til gjengjeld vokste antall kontorfunksjonærer under hele krigen, blant annet krevde kriseadministrasjonen et stort personale. Sysselsettingen i offentlig administrasjon økte med om lag 20 000 personer fra 1939 til 1945, dvs. en dobling.

⁹ Statistisk sentralbyrå (1945), s. 221.

¹⁰ Aukrust og Bjerve (1945), Tuveng (1946).

¹¹ Statistisk sentralbyrå (1945), s. 232.

Tabell 13. Sysselsatte personer etter hovednæring. 1000

	1939	1940	1941	1942	1943	1944	1945	1946
Sum alle næringer	1389,4	1390,1	1416,7	1393,6	1384,3	1370,1	1341,2	1419,0
Primærnæringer	502,9	486,7	463,6	454,5	453,6	453,4	455,3	455,9
Bergverksdrift	10,7	9,3	9,8	9,3	9,2	9,8	7,9	7,2
Industri	246,8	242,0	248,4	247,3	245,9	240,9	243,0	283,8
Kraftforsyning	9,9	10,1	10,3	10,5	10,6	10,7	10,9	11,0
Bygg og anlegg	84,6	115,4	167,1	150,8	140,9	128,1	88,8	100,6
Varehandel	141,5	136,4	126,4	126,6	126,1	122,8	119,8	131,2
Hotell og restaurant	27,3	25,7	26,9	26,8	25,7	24,5	23,9	24,9
Sjøfart	42,1	38,5	34,8	29,3	26,4	25,3	26,5	29,9
Annen samferdsel	78,3	78,8	78,6	80,4	82,3	84,1	88,5	93,3
Finansiell tjenesteyting	12,8	13,0	13,3	13,6	14,2	14,8	15,5	16,0
Annen tjenesteyting*	232,5	234,2	237,5	244,5	249,4	255,7	261,1	265,2

* Reparasjon av kjøretøyer og forretningsmessig tjenesteyting er plassert her.

Tabell 14. Prosentvis endring i sysselsatte personer etter hovednæring

	1940	1941	1942	1943	1944	1945	1946	1939-1946
Sum alle næringer	0,1	1,9	-1,6	-0,7	-1,0	-2,1	5,8	2,1
Primærnæringer	-3,2	-4,7	-2,0	-0,2	0,0	0,4	0,1	-9,3
Bergverksdrift	-13,1	5,4	-5,1	-1,1	6,5	-19,4	-8,9	-32,7
Industri	-1,9	2,6	-0,4	-0,6	-2,0	0,9	16,8	15,0
Kraftforsyning	2,0	2,0	1,9	1,0	0,9	1,9	0,9	11,1
Bygg og anlegg	36,4	44,8	-9,8	-6,6	-9,1	-30,7	13,3	18,9
Varehandel	-3,6	-7,3	0,2	-0,4	-2,6	-2,4	9,5	-7,3
Hotell og restaurant	-5,9	4,7	-0,4	-4,1	-4,7	-2,4	4,2	-8,8
Sjøfart	-8,6	-9,6	-15,8	-9,9	-4,2	4,7	12,8	-29,0
Annen samferdsel	0,6	-0,3	2,3	2,4	2,2	5,2	5,4	19,2
Finansiell tjenesteyting	1,6	2,3	2,3	4,4	4,2	4,7	3,2	25,0
Annen tjenesteyting*	0,7	1,4	2,9	2,0	2,5	2,1	1,6	14,1

* Reparasjon av kjøretøyer og forretningsmessig tjenesteyting er plassert her.

I utenriks sjøfart var det en stor avgang av skip pga. krigsforlis, og dette reduserte følgelig også sysselsettingen i næringen betraktelig. Etter 9. april 1940 rekvirerte den norske regjering hele den norske hvalfangstflåten. Kokeriene ble satt i fraktfart under Nortraship¹², mens en rekke hvalbåter ble brukt som marinefartøyer. I krigsårene ble det likevel drevet noe hvalfangst i Antarktis, men bare i liten utstrekning.

Når det gjelder sysselsetting i forsvaret har vi basert oss på en oversikt fra Skogrand (2004) som viser nordmenn i ulike militære enheter ved slutten av krigen. Vi har inkludert nordmenn på alliert side (utefronten) og dessuten nordmenn på tysk side i Norge (hirden mv.). Dette gir om lag 33 000 sysselsatte i 1945. Vi har forutsatt at det foregikk en gradvis opptrapping gjennom krigsårene.

Primærnæringenes andel av sysselsettingen (tabell 15) ble redusert fra 36 til 32 prosent fra 1939 til 1946. Sekundærnæringenes andel økte fra 25 til 28 prosent, men var over 30 prosent i 1941 og 1942. Tjenestenæringenes andel sank svakt fram til 1941 for deretter å stige noe fram mot 1945/46. Primærnæringene hadde 47 000 færre sysselsatte i 1946 enn i 1939. I jordbruk, hvor vi har svært lite informasjon om utviklingen under krigen, har vi forutsatt en klar sysselsettingsnedgang de første krigsårene, men relativt stabilt fra 1942 (næringen ble etter hvert prioritert av myndighetene).¹³ Samtidig har sysselsettingen i industrien økt med 37 000, men hele økningen er kommet etter krigens slutt (1945/46). Bygg og anlegg har 16 000 flere sysselsatte i 1946 enn i 1939, mens varehandel har 10 000 færre og utenriks sjøfart 12 000 færre i samme periode. Samferdsel utenom sjøfart (annen samferdsel) har økt sysselsettingen med 15 000, og offentlig og privat tjenesteyting med 33 000.

Innenfor privat tjenesteyting har lønnet husarbeid en sysselsettingsnedgang på 22 000 personer fra 1939 til 1945. Våre beregninger for etterkrigsårene viser relativt høy deltidsandel i denne næringen. Vi har antatt at dette var en næring med mindre deltid før krigen, dvs. at nedgangen i antall normalårsverk var sterkere enn nedgangen i antall personer. Samtidig har vi antatt at gjennomsnittlig arbeidstid, som var svært høy før krigen, gikk noe ned i løpet av krigsårene (kilde: Statistisk sentralbyrå 2001).

Gjennomsnittlig årslønn (lønn per normalårsverk i tabell 18) var i 1939 ifølge våre beregninger 2 960 kr og steg til 5 240 kr i 1946. Her har vi sterkere vekst sammenliknet med sum alle næringer i Grytten (2007) for de to første krigsårene. Dette skyldes i noen grad avvikende tall for bygg og anlegg og industri. Grytten har null-vekst i industrien i 1940 mens både Statistisk årbok og Statistisk sentralbyrå (1955) har tall for industrinæringene som ligger mellom 4 og 9 prosent. Når det gjelder bygg og anlegg så er det sprikende tallmaterialet svært vanskelig å tolke. I tillegg kompliserer de tyske anleggene ytterligere ved at det finnes lite tall om lønn for disse spesielt. Siden Gryttens materiale ikke inneholder alle enkelt næringer som skal summere seg opp til en fullstendig total, er vi også noe usikre på hans totaltall. Dersom vi ser på hele perioden 1939-1946 samlet for sum alle næringer er imidlertid ikke HNR-veksten mye ulik Gryttens tall, men HNR-veksten totalt for de enkelte krigsårene må uansett betegnes som svært usikre.

For industrien og en del andre grupper ble lønningene regulert opp i januar 1940 og i april samme år (dyrtidstillegg). Men alt i juni ble bestemt at dyrtidstillegget skulle beholdes, men reguleringen fra januar skulle falle bort. I mai 1940 ga Administrasjonsrådet regler om lønnsstopp¹⁴. Men i løpet av 1941 ble tarifflønnene likevel hevet i enkelte næringer, særlig de som var interessante for tyskerne. Etter dette ble tarifflønnene i prinsippet generelt sett ikke endret før våren 1945. Men i en del industrinæringer og grupper utenfor industrien har lønnsendringer i praksis likevel funnet sted.

¹² Nortraship (Norwegian Shipping and Trade Mission) var en organisasjon som ble etablert av norske myndigheter i London i april 1940 for å administrere den store norske handelsflåten utenfor tyskkontrollert område. Nortraship opererte over 100 fartøyer; det var verdens største rederi og fikk æren for å ha bidratt avgjørende til de alliertes innsats under annen verdenskrig. Av Nortraships 30 000 sjøfolk omkom rundt 3 000. Om lag 500 skip gikk tapt, totalt 1,9 millioner bruttoregister tonn.

¹³ Om jordbruket skriver Tveite (1959), s. 319: "Det er vanskelig å få et skikkelig oversyn over utviklinga i krigsåra. Den offisielle statistikken er ikke å lite på, det gjelder tellinger, produksjonsoppgaver, og priser."

¹⁴ Statistisk sentralbyrå (1945).

Lønnsbestemmelsene ble fra første stund undergravd av den tyske lønnspolitikken. Når akkordfortjenesten ved de tyske anlegg var meget høy, skyldtes det at akkordbestemmelsene i stor grad ble satt helt til side eller direkte misbrukt, dels av de tyske myndigheter, dels av uorganiserte entreprenører. For å lokke arbeidskraft til bygg og anlegg betalte tyskerne lønninger langt over det som andre næringer hadde lov å betale. I jordbruk og skogbruk ble det etter kort tid umulig å skaffe arbeidshjelp til lovlige lønninger, så i disse næringene ble lønnsstoppen ikke overholdt. Dette medførte at lønna i jordbruk og skogbruk steg langt raskere enn i industrien i krigsårene (tabell 19). Lønningene her steg med hele 160 prosent fra 1939 til 1946, mens den i industrien steg med 53 prosent. I bygg og anlegg var veksten for hele perioden 80 prosent etter avtakende vekst etter 1941 (men sterk vekst igjen i 1945/46). Ulovlige lønnsforhøyelser forekom også stadig i andre næringer. Det stigende lønnsnivået under krigen skyldes også omlegging til mer utstrakt akkordarbeid. Det er også noe usikkert om ulovlig utbetalt lønn er kommet med i lønnsstatistikkene fra denne perioden. For funksjonærer samt tjenesteytende næringer finnes det relativt lite med lønnsopplysninger.

Den uvanlig sterke lønnsveksten i sjøfarten de første krigsårene kan tilskrives den krigsrisikoavtalen som ble innført. Her har vi for øvrig benyttet tall fra Grytten (2007), som bygger på opplysninger om tarifforhandlinger og hyrer i Nortraship-flåten.

Lønnskostnadene (tabell 16) totalt øker fra om lag 2,6 milliarder kroner i 1939 til 4,9 milliarder i 1946, dvs. en vekst på 88 prosent. Veksten var særlig sterk i 1940 og 1941, og naturlig nok i 1946.

Tabell 15. Sysselsatte personer fordelt på primær-, sekundær- og tjenesteytende næringer. Prosent

	1939	1940	1941	1942	1943	1944	1945	1946
Primærnæringer	36,2	35,0	32,7	32,6	32,8	33,1	33,9	32,1
Sekundærnæringer	25,3	27,1	30,7	30,0	29,4	28,4	26,1	28,4
Tjenesteytende næringer	38,5	37,9	36,6	37,4	37,8	38,5	40,0	39,5
Alle næringer	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabell 16. Lønnskostnader 1939-1946. Nivå i mill. kr. og vekst i prosent

	Gamle tall*	Vekst i pst.	Nye tall	Vekst i pst.
1939	2493	-	2610	-
1940	-	-	2924	12,0
1941	-	-	3367	15,2
1942	-	-	3497	3,9
1943	-	-	3628	3,7
1944	-	-	3758	3,6
1945	-	-	4054	7,9
1946	4686	-	4911	21,1
Vekst 1939-1946		88,0		88,2

* Kilde: Statistisk sentralbyrå (1965a).

Tabell 17. Lønnskostnader etter hovednæring. Mill. kr.

	1939	1940	1941	1942	1943	1944	1945	1946
Sum alle næringer	2610	2924	3367	3497	3628	3758	4054	4911
Primærnæringer	278	283	316	363	395	468	543	651
Bergverksdrift	37	34	39	41	42	47	42	42
Industri	667	694	743	764	788	788	928	1206
Kraftforsyning	36	37	39	44	48	47	52	55
Bygg og anlegg	185	336	602	572	540	497	323	461
Varehandel	315	314	292	313	324	325	339	414
Hotell og restaurant	55	55	61	67	67	67	73	86
Sjøfart	120	202	259	217	194	203	233	283
Annen samferdsel	219	229	240	255	269	283	346	415
Finansiell tjenesteyting	62	66	70	77	85	92	104	113
Annen tjenesteyting*	636	674	706	784	876	941	1071	1185

* Reparasjon av kjøretøyer og forretningsmessig tjenesteyting er plassert her.

Tabell 18. Lønn per normalårsverk. Nivå i 1000 og vekst i prosent

	Nivå			Vekst		
	Gamle tall*	Nye tall	Grytten (2007)	Gamle tall	Nye tall	Grytten (2007)
1939	2,94	2,96	3,02	-	-	-
1940	-	3,30	3,24	-	11,5	7,3
1941	-	3,67	3,39	-	11,2	4,7
1942	-	3,90	3,75	-	6,3	10,6
1943	-	4,07	3,98	-	4,4	5,9
1944	-	4,26	4,22	-	4,7	6,3
1945	-	4,73	4,73	-	11,0	12,1
1946	5,12	5,24	5,26	-	10,8	11,1
Vekst 1939-1946				74,1	77,0	74,2

*Dette er tidligere upubliserte tall. Lønn dividert på beregnede årsverk fra Statistisk sentralbyrå (1965a).

Tabell 19. Lønn per normalårsverk etter hovednæring. Vekst i prosent

	1940	1941	1942	1943	1944	1945	1946
Sum alle næringer	11,5	11,2	6,3	4,4	4,7	11,0	10,8
Primærnæringer	11,9	24,2	19,1	8,8	14,4	10,5	18,1
Bergverksdrift	8,9	5,4	11,4	1,1	3,9	15,1	10,3
Industri	5,6	4,1	3,1	3,8	2,1	17,1	8,4
Kraftforsyning	0,3	3,7	8,5	6,2	-0,9	7,9	2,9
Bygg og anlegg	15,5	10,9	6,9	2,3	2,9	6,2	18,0
Varehandel	4,9	3,1	6,3	3,7	4,4	7,3	7,1
Hotell og restaurant	7,9	3,5	11,7	5,6	5,7	12,6	11,0
Sjøfart	84,5	42,1	-0,6	-0,3	8,8	9,5	7,8
Annen samferdsel	3,2	4,7	2,9	2,3	2,5	14,0	12,7
Finansiell tjenesteyting	4,9	2,1	8,6	3,9	4,1	9,6	7,3
Annen tjenesteyting*	5,6	5,3	9,8	8,6	5,0	11,6	8,7

* Reparasjon av kjøretøyer og forretningsmessig tjenesteyting er plassert her.

Tabell 20. Kildeoversikt for vekst i sysselsetting og lønn for næringene (lønnstakere)

	Sysselsetting	Lønn per årsverk
Jordbruk	Anslag basert på informasjon fra Aukrust og Bjerve (1945) og Statistisk sentralbyrå (1945)	Grytten (2007), Statistisk sentralbyrå (1945), Historisk stat. 1968 (tab. 292)
Skogbruk	Anslag basert på informasjon fra Aukrust og Bjerve (1945) og Statistisk sentralbyrå (1945)	Grytten (2007), Historisk stat. 1968 (tab. 292)
Fiske	Fiskere etter hovedyrke, tab. 115 i Historisk stat. 1968, Aukrust og Bjerve (1945) og Statistisk sentralbyrå (1945)	Førstehåndsverdi i fiske, tab. 120 i Historisk stat. 1968
Hvalfangst	Antall båter i hvalfangsten, tab. 128 i Historisk stat. 1968	Verdi av hvalolje mv., tab. 128 i Historisk stat. 1968
Bergverksdrift	Produksjonsstatistikk	Statistisk årbok, Statistisk sentralbyrå (1945)
Industri	Produksjonsstatistikk	Statistisk årbok, Statistisk sentralbyrå (1945)
Kraft- og vannforsyning	Egne anslag	Egne anslag
Bygge- og anleggsvirksomhet	Produksjonsstatistikk, Aukrust og Bjerve (1945), egne anslag	Produksjonsstatistikk, Aukrust og Bjerve (1945), egne anslag
Varehandel	Månedstatistikk fra Arb.dir., Aukrust og Bjerve (1945)	Egne anslag
Reparasjon av kjøretøyer	Antall automobiler og automobilruter fra Stat. oversikter 1948 (tab. 145)	Egne anslag
Hotell- og restaurantvirksomhet	Kvartalsvis syss.stat., månedstat. fra Arb.dir.	Egne anslag
Utenriks sjøfart	Antall skip og tonnasje i handelsflåten, tab. 175 i Historisk stat. 1968	Grytten (2007)
Innenriks sjøfart	Egne anslag	Egne anslag
Tjenester tilknyttet sjøtransport	Egne anslag	Egne anslag
Jernbane- og sporveistransport	Stat. årbok, egne anslag	Grytten (2007), egne anslag
Biltransport mv.	Antall automobiler og automobilruter fra Stat. oversikter 1948 (tab. 145)	Grytten (2007), egne anslag
Lufttransport	Egne anslag	Egne anslag
Tjenester tilkn. transport ellers	Egne anslag	Egne anslag
Post og telekommunikasjoner	Stat. årbok, egne anslag	Grytten (2007)
Bank og finansvirksomhet	Egne anslag	Egne anslag
Forsikring	Egne anslag	Egne anslag
Bolig, eiendomsdrift og forretningsmessig tjenesteyting	Egne anslag	Egne anslag

Tabell 20 (forts.)

	Sysselsetting	Lønn per årsverk
Offentlig administrasjon	Årlige tall for statens og kommunenes utgifter er brukt som indikator for lønnskostnader (kilde: tab. 234 og 241 i Historisk stat. 1968). Sysselsetting er beregnet fra lønnskostn. og lønnsvekst.	Grytten (2007)
Forsvar	Skogrand (2004), egne anslag	Egne anslag
Undervisning	Stat. årbok	Grytten (2007)
Helse- og sosialtjenester	Kvartalsvis syss.stat., månedsstat. fra Arb.dir.	Egne anslag
Lønnet husarbeid	Statistisk sentralbyrå (2001)	Statistisk sentralbyrå (2001), Grytten (2007)
Andre private og off. tjenester	Egne anslag	Egne anslag

Egne anslag betyr at sysselsettingen vokser eller reduseres med tilnærmet samme årlige endringsrate gjennom krigsårene, mens lønnveksten er omtrent som gjennomsnittet for alle næringer eller som en annen sammenliknbar næring.

6. Beregninger for perioden 1930-1939

6.1. Kort om beregningene

De viktigste kildene i beregningsarbeidet har vært:

- Statistisk sentralbyrå (1965a)
- Statistiske meddelelser 1930-1939
- Statistiske årbøker 1930-1939
- Norges industri (produksjonsstatistikk) 1930-1939
- Grytten (2007)

Beregningsarbeidet er foretatt i regnearksystemet Calcit. Ingen gamle data for beregningsperioden 1930-1939 forelå naturlig nok på maskinlesbar form, så vi måtte fullstendig basere oss på gamle papirpublikasjoner, primært *Nasjonalregnskap 1865-1960* (Statistisk sentralbyrå 1965a), og taste inn data. De gamle tallene begrenset seg til å omfatte beregnede årsverk (etter status og med tall i hele tusen) og lønnskostnader etter gammel næringsinndeling. Tall for sysselsatte personer og utførte timeverk fantes altså ikke. Startåret for beregningene var 1939.

Selv om vi, i motsetning til krigsårene, kunne bygge på tidligere nasjonalregnskapsberegninger for 1930-årene, er likevel mange av disse tallene relativt usikre. ”For mange næringer er det statistiske grunnlag for en beregning av sysselsettingen temmelig mangelfullt, særlig for 1930-årene” (Statistisk sentralbyrå 1952, s. 328).

a) Normalårsverksberegning

Vi forsøkte i hovedsak å følge veksten i beregnede årsverk bakover i gamle tall med utgangspunkt i forskjellen mellom nye og gamle tall for 1946 (lønnstaker og selvstendig hver for seg). I fiske fant vi imidlertid grunn til å korrigere de gamle NR-tallene ved å utnytte informasjon fra fiskermanntallet for denne perioden (Statistisk sentralbyrå 1969, tabell 115).¹⁵ De gamle årsverkstallene forelå som nevnt

¹⁵ Vi har beregnet en vekst i sysselsatte personer i fiske på vel 6 prosent fra 1930 til 1939, mens gamle udokumenterte tall hadde nedgang i beregnede årsverk. Antall enyrkefiskere i fiskermanntallet økte med hele 28 prosent i samme periode.

bare i hele tusen, og på grunn av annen vektfordeling næringene imellom måtte det flere runder med tilpasninger til for å komme fram til akseptable totaltall.

b) Lønn per normalårsverk

Sontringen mellom lønnskostnader og lønn i gamle tall fantes bare for sum alle næringer, så vi måtte basere oss på sammenstilling av lønnskostnader og beregnede årsverk som en tilnærmet indikator på den årlige lønnsveksten (dvs. vekst i lønn per normalårsverk). Men siden trygde- og pensjonspremier kun utgjorde om lag 2 prosent av lønn i denne perioden, var dette ingen vesentlig feilkilde. Denne beregnede lønnsveksten ble igjen forsøkt sjekket opp mot det svært begrensede og fragmentariske datamateriale som fantes bakover i tid av lønnsstatistikk (verkstedindustrien, jord/skogbruk mv.). Tolkningen av denne lønnsinformasjonen var også av noe begrenset verdi fordi denne var basert på per datolønn (per time, per måned eller daglønn). Der hvor nevnte beregningsprosedyre ga åpenbart urealistiske vekstrater i lønnskostnader/lønn per årsverk, ble de glattet etter skjønn.

I løpet av beregningsprosessen fikk vi dessuten tilgang på lønnsberegninger for utvalgte næringer utført av professor Ola H. Grytten ved Norges Handelshøyskole (Grytten 2007). Vi har benyttet hans tall for vekst (ikke nivå) for jordbruk, skogbruk, bygg og anlegg, utenriks sjøfart og diverse samferdsel samt offentlig administrasjon og lønnet husarbeid. Inntak av data fra Grytten har vi latt slå ut i lønnssum og lønnskostnader.

c) Lønnssumberegning

Antall normalårsverk ganger lønn per normalårsverk ga nyberegnete tall for lønn som igjen ble gitt et påslag for antatte trygde- og pensjonspremier. Her hadde vi ingen informasjon om eventuelle næringsvise forskjeller i størrelsen på trygde- og pensjonspremier. Men som nevnt utgjorde dette påslaget en svært liten del for denne beregningsperioden. I 1939 utgjorde dette påslaget på lønn i gjennomsnitt 3,1 prosent, mens det i 1930 utgjorde bare 1,9 prosent. Lønn inklusive påslag for trygde- og pensjonspremier ga lønnskostnader. Denne beregningsprosedyren måtte også gjentas mange ganger med ulike alternativer for hver næring for å komme fram til et akseptabelt totalresultat. I denne vurderingen betydde totaltall mer enn næringstall, og store næringer mer enn små næringer. Inntak av data fra Grytten (2007) for vekst i lønn per normalårsverk har i noen grad medført at vi har fjernet oss fra lønnskostnader i Statistisk sentralbyrå (1965a) for enkelte næringer.

d) Sysselsatte personer

Så langt var det foretatt beregninger for normalårsverk både for lønnstakere og selvstendige (under punkt a), vekst i lønn per normalårsverk (b) samt lønn og lønnskostnader (c). Det som gjensto var beregning av sysselsatte personer og utførte timeverk fordelt på lønnstakere og selvstendige. Vi hadde ingen informasjon om deltidsarbeid i perioden, men antok at det var rimelig stabilt over tid.

e) Utførte timeverk

Timeverksberegningene tok utgangspunkt i vekstratene for sysselsatte normalårsverk, korrigert for endring i antall arbeidsdager (telling på kalender) samt eventuelle observerte arbeidstidsendringer eller endringer i ferien i perioden. Dette er kommentert i punkt 6.2 under. Det er selvfølgelig også en åpenbar svakhet ved timeverksberegningene at vi mangler informasjon om fravær og overtid i hele denne perioden.

6.2. Antall arbeidsdager og arbeidstidsendringer

Tallfesting av arbeidsdager (tabell 21) for ordinært dagtidsarbeid skjer ved opptelling på kalenderen. Her telles arbeidsdager utenom søndager og bevegelige helligdager som faller på hverdager. Som bevegelige helligdager regnes bare med de dagene som faller på potensielle virkedager for ordinære dagtidsansatte. Som for de andre beregningsårene teller jul- og nyttårsaften til sammen som en fridag når de faller på hverdag. Etter kalenderopptellingen av arbeidsdager trekkes antall feriedager fra til slutt.

8-timersdagen var blitt lovfestet i 1920 etter å ha blitt tariffestet året før.¹⁶ Samtidig ble en ukes ferie (seks dager) med lønn lovfestet. I 1937 ble Fabrikktilsynsloven til Arbeidervernloven som dekker hele arbeidslivet, og som inneholder de første lovreglene om vern mot usaklig oppsigelse og om ferie (ni dagers ferie med lønn). Tolv dagers ferie (2 uker) var imidlertid vanlig alt på slutten av 1930-tallet for store grupper. Loven utvidet også sterkt området for 48 timers arbeidsuke. I HNR-beregningene har vi forutsatt at det for lønnstakerne var ni feriedager i 1930-1932, ti dager i 1933-1934, elleve dager i 1935-1936 og tolv feriedager fra 1937. For selvstendige har vi forutsatt bare seks feriedager i hele perioden.

Utførte timeverk er forsøkt korrigert for omfattende arbeidskonflikter i 1931, 1937 og 1939.¹⁷ Det var 1931 som var det store konfliktåret med hele 7,6 millioner tapte arbeidsdager på grunn av lockout og streiker, i hovedsak i industrien. Etter våre beregninger bidro arbeidskonfliktene dette året, isolert sett, til en nedgang i utførte timeverk på om lag 7 prosent i industrien. Vi har da dempet utslaget noe i forhold til en mekanisk omregning fra tapte arbeidsdager til årlige timeverk.¹⁸ Storkonflikten pågikk fra begynnelsen av april til ut september. Det var flest tapte arbeidsdager i treforedling og i verkstedindustrien i 1931. 1937 var også et urolig år hvor om lag 1 million arbeidsdager gikk tapt i en rekke streiker. I 1939 gikk det tapt om lag 750 000 arbeidsdager bare i skogbruket. De største konfliktene var i Skog- og Landarbeiderforbundet dette året.

Tabell 21. Antall arbeidsdager per år (fratrasket feriedager) og ukentlig arbeidstid i timer som ligger til grunn for beregning av utførte timeverk

	Arbeidsdager, lønnstakere*	Arbeidsdager, selvstendige	Timer
1930	293	296	48
1931	294	297	48
1932	296	299	48
1933	293	297	48
1934	292	296	48
1935	291	296	48
1936	293	298	48
1937	293	299	48
1938	292	298	48
1939	291	297	48

*Gjeldende for store grupper av lønnstakere utenom skift/turnusarbeid mv.

6.3. Noen hovedresultater

De nyberegnete tallene for normalårsverk (tabell 22) ligger 6-7 prosent lavere enn de gamle tallene i Statistisk sentralbyrå (1965a) for beregnede årsverk totalt. Den viktigste årsaken til det store avviket til gamle nasjonalregnskapstall er at hovedrevisjonen på 1970-tallet nedjusterte tallene for selvstendige i betydelig grad (se tabell 4). Som tidligere nevnt er det heller ikke fullt samsvar mellom definisjonene av beregnede årsverk i gamle tall og sysselsatte normalårsverk i nye tall.

¹⁶ Kilde: NOU 1987: 9B, s. 174.

¹⁷ Kilder: Statistisk sentralbyrå (1969), tabell 60 og Statistiske meddelelser.

¹⁸ Vi har likevel klart sterkere nedgang i timeverk per sysselsatt i industrien enn det produksjonsstatistikken viser, og det som framgår av nye tall beregnet av Venneslan (2008). Vi har forutsatt at lockoutene og streikene i hovedsak påvirket utførte timeverk og ikke antall sysselsatte personer.

Nivåavviket i lønnskostnader (pluss 4-7 prosent, se tabell 24) er primært en følge av at vi har tilbakeført oppjusteringen av lønn og lønnskostnader som ble foretatt ved hovedrevisjonen 1995. Det har i utgangspunktet vært en målsetting i beregningene at avviket mellom gamle og nye tall ikke bør øke bakover i tid, men vi har ikke lyktes helt med dette. Dette skyldes at vi flere steder har funnet grunn til å avvike fra den implisitte veksten i gamle tall for lønn/lønnskostnader per årsverk samt innarbeiding av nyberegnete lønns tall fra Grytten (2007). Følgelig har det vært umulig å holde stabile årlige avvik både for lønnskostnader og normalårsverk. De årlige vekstratene for sum normalårsverk ligger imidlertid tett opp til gamle tall for beregnede årsverk.

Tall for sysselsatte personer og utførte timeverk samt vekst i lønn per normalårsverk har ikke tidligere vært presentert i nasjonalregnskapet for denne perioden. Ifølge tabell 23 var veksten i sysselsatte personer 15,0 prosent fra 1930 til 1939 (en vekst på 181 000 personer), mens utførte timeverk økte med 13,6 prosent. Noe svakere vekst i utførte timeverk reflekterer primært den utvidede ferien på 1930-tallet. Det var totalt sett en jevn sysselsetningsvekst i alle årene unntatt i det store kriseåret 1931 hvor sysselsettingen falt med 3,1 prosent (38 000 personer) og utførte timeverk falt med 3,8 prosent.¹⁹

Sysselsettingen i jordbruk økte fra 409 000 personer i 1930 til 424 000 i 1939 eller med 3,7 prosent. Industrien økte fra 202 000 sysselsatte i 1930 til 247 000 i 1939, eller med 22 prosent. Men i 1931 falt industrisysselsettingen med 16,4 prosent og utførte timeverk med hele 23,4 prosent.

Produksjonsstatistikken og beregninger i Venneslan (2008) har gitt grunnlag for en sterkere sysselsetningsnedgang i industrien dette året enn det som ligger i gamle nasjonalregnskapstall. Først i 1934 var sysselsetningsnivået i industrien tilbake på 1930-nivået. Utviklingen i skogbruket var preget av avsetningsproblemer og arbeidskonflikter i denne perioden (lav sysselsetting i 1931, 1932 og 1939). Sysselsetningsveksten bygg og anlegg på 1930-tallet var på hele 55 prosent, og i varehandel på 28 prosent. I lønnet husarbeid har vi, i likhet med de gamle tallene fra Statistisk sentralbyrå (1965a), forutsatt konstant sysselsetting på 1930-tallet (om lag 85 000 personer).

Primærnæringsenes andel av normalårsverkene faller fra 39 til 35 prosent fra 1930 til 1939, mens sekundærnæringsene øker fra 23 til 26 pst. Tjenestenæringsenes andel av normalårsverkene øker samtidig fra 38 prosent til 39 prosent.

Tabell 22. Beregnede årsverk (gamle tall) og normalårsverk (nye tall) 1930-1939. 1000

	Gamle tall*	Vekst i pst.	Nye tall	Vekst i pst.	Avvik i pst.
1930	1199		1118,7		-6,7
1931	1167	-2,7	1083,6	-3,1	-7,1
1932	1194	2,3	1109,3	2,4	-7,1
1933	1206	1,0	1119,1	0,9	-7,2
1934	1230	2,0	1140,6	1,9	-7,3
1935	1253	1,9	1169,1	2,5	-6,7
1936	1290	3,0	1206,7	3,2	-6,5
1937	1322	2,5	1237,6	2,6	-6,4
1938	1344	1,7	1260,8	1,9	-6,2
1939	1370	1,9	1290,2	2,3	-5,8

*Kilde: Statistisk sentralbyrå (1965a).

¹⁹ Bruttonasjonalproduktet falt med om lag 8 prosent i 1931 (Statistisk sentralbyrå 1965a), og beregninger fra Grytten (1995) indikerer at arbeidsledigheten økte med 50 000 personer (ledighetsraten økte fra 6,4 til 10,4 prosent).

Tabell 23. Sysselsatte personer i 1000 og utførte timeverk i mill. Nivå og vekst 1930-1939

	Sysselsatte personer		Utførte timeverk	
	Nivå	Vekst	Nivå	Vekst
1930	1208,3		2877,0	
1931	1170,3	-3,1	2766,6	-3,8
1932	1197,3	2,3	2885,4	4,3
1933	1208,6	0,9	2887,7	0,1
1934	1231,4	1,9	2929,7	1,5
1935	1260,9	2,4	2990,2	2,1
1936	1301,3	3,2	3099,2	3,6
1937	1334,7	2,6	3166,7	2,2
1938	1359,1	1,8	3216,7	1,6
1939	1389,4	2,2	3269,3	1,6

Tabell 24. Lønnskostnader 1930-1939. Mill. kr.

	Gamle tall*	Vekst i pst.	Nye tall	Vekst i pst.	Avvik i pst.
1930	1736		1812		4,4
1931	1545	-11,0	1643	-9,3	6,3
1932	1538	-0,5	1646	0,2	7,0
1933	1535	-0,2	1630	-1,0	6,2
1934	1591	3,6	1681	3,1	5,7
1935	1687	6,0	1783	6,1	5,7
1936	1861	10,3	1960	9,9	5,3
1937	2097	12,7	2200	12,2	4,9
1938	2301	9,7	2413	9,7	4,9
1939	2493	8,3	2610	8,2	4,7

*Kilde: Statistisk sentralbyrå (1965a).

Tabell 25. Lønn per beregnede årsverk/normalårsverk. Nivå i 1000 og vekst i prosent 1930-1939

	Gamle tall*		Nye tall		Grytten (2007)	
	Lønn per beregnet årsverk		Lønn per normalårsverk		Lønn per normalårsverk	
	Nivå	Vekst	Nivå	Vekst	Nivå	Vekst
1930	2,54		2,52		2,54	
1931	2,39	-5,9	2,42	-4,0	2,45	-3,6
1932	2,31	-3,3	2,35	-2,9	2,41	-1,6
1933	2,26	-2,2	2,29	-2,6	2,36	-2,1
1934	2,26	0,0	2,29	0,0	2,35	-0,5
1935	2,31	2,2	2,34	2,2	2,39	1,7
1936	2,43	5,2	2,45	4,7	2,50	4,5
1937	2,63	8,2	2,66	8,6	2,71	8,5
1938	2,80	6,5	2,83	6,4	2,90	7,2
1939	2,94	5,0	2,96	4,6	3,02	4,0

*Dette er tidligere upubliserte tall. Lønn er dividert på beregnede årsverk fra Statistisk sentralbyrå (1965a).

Ifølge nye beregninger (tabell 25) var en gjennomsnittlig årslønn (lønn per normalårsverk) 2 520 kr i 1930, mens den bare var steget til 2 960 kr i 1939. I årene 1931-1934 var det negativ lønnsvekst. Sterkest var lønnsnedgangen i 1931, som vi har beregnet til 4,0 prosent.²⁰ Arbeidskonfliktene i 1931 gjaldt i hovedsak størrelsen på lønnsreduksjonen dette året. Våre lønnsveksttall ligger gjennomgående nær tallene i Grytten (2007) for alle næringer samlet. På grunn av svært fragmentert lønnsstatistikk er det stor usikkerhet ved beregningene av lønnsvekst for de enkelte næringer.

Ved tariffoppgjøret høsten 1931, etter storkonflikten, fikk de fleste tariffen en varighet til 1934, men ble senere forlenget til 1935. I de fleste fag var det derfor ingen forandring i tarifføringene fram til 1935. Men i praksis var det helt klart en rekke direkte lønnsreduksjoner i denne perioden. I fellesoppgjøret i 1935 ble det vedtatt at lønnssetningene gjennomgående skulle være uforandret. Men det ble likevel en del lønnsforbedringer, særlig for unge arbeidere og for noen få faggrupper. I 1936 var det et mindre antall lønnsrevisjoner. Ved disse revisjonene var tilleggene på om lag 5-7 prosent. I 1937 var det revisjon for de fleste store tariffområder. For jernindustrien, bygningsfagene mv. (de såkalte aprilfagene) var lønnstillegget gjennomgående 8 prosent. Ferien ble samtidig forlenget til tolv dager for disse. For deler av næringsmiddelindustri som bakerier, tobakksfabrikker, bryggerier mv. (maifagene) ble lønnstillegget hele 10-12 prosent og her var ferien allerede tolv dager. De store tariffrevisjonene på høsten (deler av næringsmiddelindustri som margarinfabrikker, sjokoladefabrikker og meierier, men også kjemisk industri og transport) førte også til betydelig lønnstillegg. De nye tariffene i 1937 hadde bestemmelser om indeksregulering for en rekke fag tidlig i 1938. En rekke grupper fikk da tillegg på om lag 6 prosent. Lønnsveksten i 1938 var imidlertid svært uensartet. Noen grupper fikk lønnstillegg, andre avtaler ble forlenget og for enkelte lønnstakergrupper hvor konjunktorene var dårlige, ble lønningene redusert. 1939 var stort sett preget av at de fleste tariffen ble forlenget.

Tabell 26-29 viser hovedresultatene for normalårsverk og lønnskostnader sammenliknet med gamle tall på et aggregert næringsnivå for 1930 og 1939. Disse resultatene er konsistente med beregningene for etterkrigsårene i tabell 8 og 9. De største avvikene i normalårsverk mellom gamle og nye tall er i primærnæringene som er klart lavere i nye tall (selvstendige revidert ned). Størst avvik i

²⁰ Konsumprisindeksen falt til sammenlikning med over 5 prosent i 1931 (kilde: Statistisk sentralbyrå 1969, tabell 285).

lønnskostnadene mellom gamle og nye tall (oppjustering) finner vi i primærnæringene og hotell- og restaurantvirksomhet. For primærnæringene er dette en følge av den oppjustering av lønnsnivået (lønn per normalårsverk) som ble foretatt i hovedrevisjonen 1995 for jordbruk og fiske. I denne revisjonen ble også forholdstallet mellom lønnstakere (opp) og selvstendige (ned) i jordbruket endret. Også i hotell- og restaurantvirksomhet er lønn per normalårsverk oppjustert.

Tabell 26. Beregnede årsverk (gamle tall) og normalårsverk (nye tall) etter næring. 1930

	Gamle tall*	Nye tall	Avvik i pst.
Sum alle næringer	1199	1118,7	-6,7
Primærnæringer	511	438,2	-14,2
Bergverksdrift	9	8,9	-1,1
Industri	196	190,3	-2,9
Kraft- og vannforsyning	8	8,5	6,3
Bygge- og anleggsvirksomhet	58	52,6	-9,3
Varehandel	103	102,0	-1,0
Hotell- og restaurantvirksomhet	19	20,6	8,4
Sjøfart	37	35,5	-4,1
Annen samferdsel	58	60,9	5,0
Finansiell tjenesteyting	10	10,7	7,0
Annen tjenesteyting**	190	190,5	0,3

* Kilde: Statistisk sentralbyrå (1965a).

** Reparasjon av kjøretøyer og forretningsmessig tjenesteyting er plassert her.

Tabell 27. Beregnede årsverk (gamle tall) og normalårsverk (nye tall) etter næring. 1939

	Gamle tall*	Nye tall	Avvik i pst.
Sum alle næringer	1370	1290,2	-5,8
Primærnæringer	510	447,6	-12,2
Bergverksdrift	12	10,8	-10,0
Industri	249	232,6	-6,4
Kraft- og vannforsyning	9	9,6	6,7
Bygge- og anleggsvirksomhet	88	81,2	-7,7
Varehandel	132	130,6	-1,1
Hotell- og restaurantvirksomhet	23	25,1	9,1
Sjøfart	44	41,7	-5,2
Annen samferdsel	73	76,9	5,3
Finansiell tjenesteyting	12	12,4	3,3
Annen tjenesteyting**	218	221,7	1,7

* Kilde: Statistisk sentralbyrå (1965a).

** Reparasjon av kjøretøyer og forretningsmessig tjenesteyting er plassert her.

Tabell 28. Lønnskostnader etter næring. Mill. kr. 1930

	Gamle tall*	Nye tall	Avvik i pst.
Sum alle næringer	1736	1812	4,4
Primærnæringer	200	237	18,5
Bergverksdrift	23	24	4,3
Industri	467	467	0,0
Kraft- og vannforsyning	31	25	-19,4
Bygge- og anleggsvirksomhet	82	85	3,7
Varehandel	189	182	-3,7
Hotell- og restaurantvirksomhet	29	34	17,2
Sjøfart	111	90	-19,0
Annen samferdsel	151	151	0,0
Finansiell tjenesteyting	51	44	-13,7
Annen tjenesteyting**	402	473	17,7

* Kilde: Statistisk sentralbyrå (1965a).

** Reparasjon av kjøretøyer og forretningsmessig tjenesteyting er plassert her.

Tabell 29. Lønnskostnader etter næring. Mill. kr. 1939

	Gamle tall*	Nye tall	Avvik i pst.
Sum alle næringer	2493	2610	4,7
Primærnæringer	184	278	51,0
Bergverksdrift	35	37	5,7
Industri	682	667	-2,2
Kraft- og vannforsyning	43	36	-16,3
Bygge- og anleggsvirksomhet	199	185	-7,0
Varehandel	326	315	-3,4
Hotell- og restaurantvirksomhet	39	55	41,0
Sjøfart	178	120	-32,6
Annen samferdsel	209	219	4,8
Finansiell tjenesteyting	66	62	-6,1
Annen tjenesteyting**	532	636	19,5

* Kilde: Statistisk sentralbyrå (1965a).

** Reparasjon av kjøretøyer og forretningsmessig tjenesteyting er plassert her.

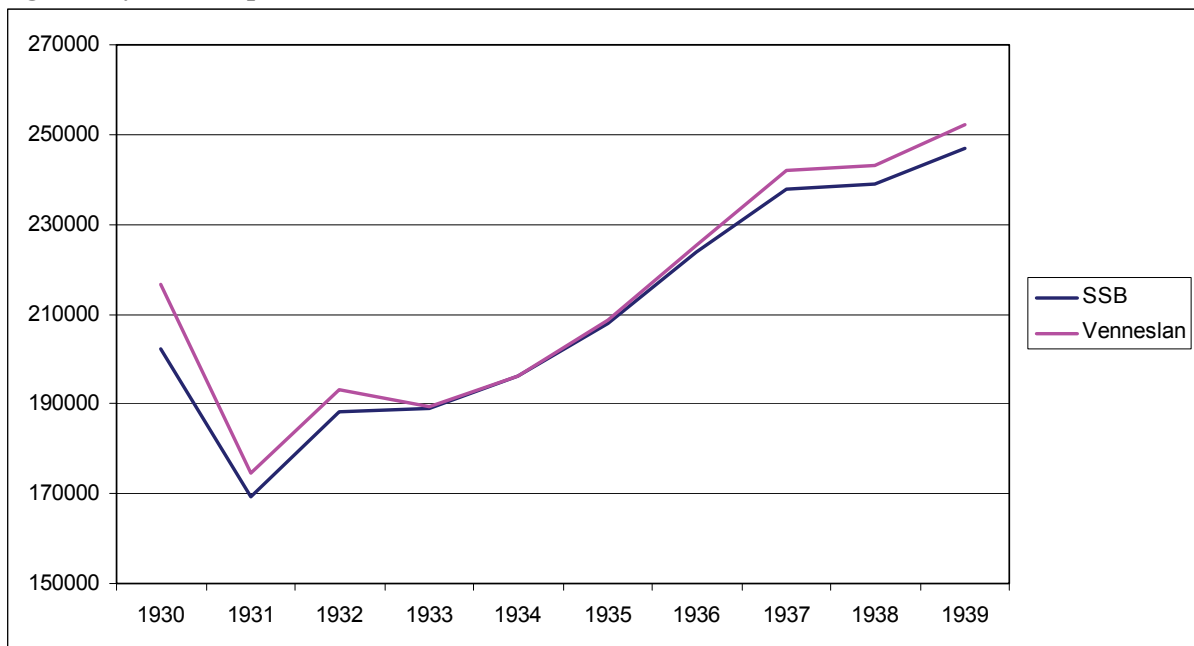
6.4. Nærmere om industriutviklingen

Venneslan (2008) inneholder nye beregninger av sysselsetting og andre størrelser i industrien for årene 1896-1939. Disse beregningene tar i liten grad utgangspunkt i tidligere nasjonalregnskapstall, men bygger direkte på tilgjengelig primærstatistikk (produksjonsstatistikk for industri, Rikstrygdeverkets industristatistikk, folketellinger, bedriftstillinger mv.). Sysselsettingsberegningene hans inkluderer, i motsetning til våre beregninger, ikke funksjonærer. Hovedpoenget er å etablere et datasett som er egnet til å belyse utviklingen i industrien, totalt og på detaljert bransjenivå, for første del av 1900-

tallet. Våre beregninger tar, som tidligere nevnt, i stor grad utgangspunkt i gamle nasjonalregnskapstall, og legger stor vekt på å oppnå konsistens med etterkrigstall.

Venneslans tall ligger nivåmessige litt over eller svært nær våre tall. For året 1939 er forskjellen i sysselsatte personer om lag 2 prosent. Nivåforskjellen er imidlertid større når vi korrigerer for manglende funksjonærtall i Venneslans materiale. Det er likevel et godt samsvar i tidsprofilen (se figur 1). Venneslan har litt sterkere sysselsettingsnedgang fra 1930 til 1931 enn det vi har vi har beregnet (-19 mot -16 prosent). For hele perioden 1930-1939 har Venneslan en sysselsettingsvekst i industrien på 16 prosent, mens vi har 22 prosent i nye beregninger og gamle nasjonalregnskapstall hadde 27 prosent vekst i beregnede årsverk.

Figur 1. Sysselsatte personer i industrien 1930-1939

Referanser

- Aukrust, Odd og Petter Jakob Bjerve (1945): *Hva krigen kostet Norge*. Dreier forlag, Oslo.
- Fløttum, Erling Joar (1980): *Nasjonalregnskapet i Norge. System og beregningsmetoder*. Samfunnsøkonomiske studier nr. 45. Statistisk sentralbyrå.
- Grytten, Ola H. (1995): Dagens arbeidsledighet i lys av arbeidsledigheten i 1920- og 1930-årene. *Sosialøkonomen* nr. 6 1995.
- Grytten, Ola H. (2007): "Norwegian wages 1726-2006 classified by industry", in Øyvind Eitrheim, Jan T. Klovland and Jan F. Qvigstad (eds.): *Historical Monetary Statistics for Norway – Part II*. Norges Bank Occasional Papers No. 38.
- Hansen, Stein og Tor Skoglund (2005): Sysselsetting og lønn i historisk nasjonalregnskap. Beregninger for 1949-1969, Notater 2005/1, Statistisk sentralbyrå.
- NOU 1987: 9B: *Vedlegg til Arbeidstidsutvalgets utredning*. Norges offentlige utredninger 1987.
- Næringsøkonomisk Forskningsinstitutt (1957): Lønnsutvikling og lønnspolitikk i Norge etter krigen. Nr. 31. Oslo. Mai 1957.
- Skoglund, Tor (2006): Nye beregninger av sysselsetting og lønn i nasjonalregnskapet, *Økonomiske analyser* 6/2006, Statistisk sentralbyrå.
- Skoglund, Tor (2008): "Krig og produksjonsfall", i Ragnhild Rein Bore og Tor Skoglund (red.): *Fra håndkraft til høyteknologi - norsk industri siden 1829*. Statistiske analyser 100, Statistisk sentralbyrå.
- Skoglund, Tor og Steinar Todsen (2007): Begreper og beregninger i nytt arbeidskraftregnskap, Notater 2007/6, Statistisk sentralbyrå.
- Skogrand, Kjetil (2004): *Norsk forsvarshistorie. Bind 4. 1940-1970. Alliert i krig og fred*. Eide forlag, Bergen.
- Statistisk sentralbyrå (1945): *Statistisk-økonomisk utsyn over krigsårene*.
- Statistisk sentralbyrå (1949): *Statistiske oversikter 1948*. Norges offisielle statistikk X. 178.
- Statistisk sentralbyrå (1950): *Økonomisk utsyn over året 1949*. Norges offisielle statistikk XI 1.
- Statistisk sentralbyrå (1952): *Nasjonalregnskap 1930-1939 og 1946-1951*. Norges offisielle statistikk XI 109.
- Statistisk sentralbyrå (1955): *Økonomisk utsyn 1900-1950*. Samfunnsøkonomiske studier nr. 3.
- Statistisk sentralbyrå (1965a): *Nasjonalregnskap 1865-1960*. Norges offisielle statistikk XII 163.
- Statistisk sentralbyrå (1965b): *Norges økonomi etter krigen*. Samfunnsøkonomiske studier nr. 12.
- Statistisk sentralbyrå (1969): *Historisk statistikk 1968*. Norges offisielle statistikk XII 245.
- Statistisk sentralbyrå (1981): *Nasjonalregnskap 1949-1962. Revidert utgave*. Norges offisielle statistikk B 239.

Statistisk sentralbyrå (1989): *Kontoplanen i nasjonalregnskapet. Mai 1989*. Standarder for norsk statistikk.

Statistisk sentralbyrå (2001): "Et halvt århundres ferd mot lov: Lønninger for hushjelp 1914-1948." I Tallenes fortellinger. *Samfunnsspeilet* 1/2001.

Tuveng, Morten (1946): *Arbeidsløshet og beskjeftigelse i Norge før og under krigen*, Sak og samfunn nr. 13, Chr. Michelsens Institutt for Videnskap og Åndsfrihet, Bergen.

Tveite, Stein (1959): *Jord og Gjerning. Trekk av norsk landbruk i 150 år*. A.s Bøndernes Forlag.

Venneslan, Christian (2008): "Eventyrlig industrivekst", i Ragnhild Rein Bore og Tor Skoglund (red.): *Fra håndkraft til høyteknologi - norsk industri siden 1829*. Statistiske analyser 100, Statistisk sentralbyrå.

Vedlegg 1. Kontoplan for næringer i historisk nasjonalregnskap (HNR)*

HNR- kode	Næring	NR-kode/SNA 1968	NR-kode/SNA 1993
201	Jordbruk, jakt og viltstell	23100, 23120, 23130, 23135, 23140, 21135	22010, 22015, 23010, 23014
202	Skogbruk	23145, 21145	23020, 23024
205	Fiske, fangst og fiskeoppdrett	23150, 23155	22051, 23051, 23052
206	Hvalfangst		
211	Utvinning av råolje og naturgass, inkl. tjenester	23165, 23717	23111, 23112
212	Bergverksdrift	23160, 23170, 23175, 23180	23100, 23130, 23140
214	Næringsmiddelindustri	23200-23270	23151-23158
217	Drikkevare- og tobakksindustri	23275-23290	23159, 23160
218	Tekstil- og bekledningsindustri	23295-23350	23170-23190
220	Trelast- og trevareindustri	23355-23370	23201-23204
221	Treforedling	23380-23400	23211-23213
222	Forlag og grafisk industri	23405-23415	23221-23223
223	Oljeraffinering, kjemisk og mineralsk industri	23435-23505	23231, 23232, 23243- 23246, 23250, 23261- 23266
224	Kjemiske råvarer	23420-23430	23241, 23242, 23247
227	Metallindustri	23510-23535	23271-23275
230	Verkstedindustri	23540-23580, 23585- 23625, 23645-23660	23281-23340, 23353- 23355
235	Bygging av skip og oljeplattformer	23582, 23630-23640	23351, 23352
237	Møbelindustri og annen industri	23375, 23665-23680	23361-23372
241	Kraftforsyning	23685, 23690, 23691, 21685	23401-23405
244	Vannforsyning	23695	23410, 25410
245	Bygge- og anleggsvirksomhet	23700	22452, 23451-23455, 24453, 25453
251	Varehandel	23720	23501, 23505-23521
252	Reparasjon av kjøretøyer mv.	23955	23502, 23527
255	Hotell- og restaurantvirksomhet	23760	23551, 23553
258	Rørtransport	23824	23608
259	Utenriks sjøfart	23830	23611
260	Innenriks sjøfart	23835, 21835	23613
261	Tjenester tilknyttet sjøtransport	23840, 21840	23632, 24632

262	Jernbane- og sporveistransport	23800, 23810	23601, 24601, 23605
263	Biltransport mv.	23805, 23815, 23820, 23825, 21825, 22825	23602, 23603, 23604
264	Lufttransport	23845, 21845	23620
265	Tjenester tilknyttet transport ellers	23850	23631, 24631, 23633
266	Post og telekommunikasjoner	23855, 23860	23641, 23642
267	Bank og finansvirksomhet	23865, 23870, 23874 21870	23651, 23652, 23655, 23670, 24670
268	Forsikring	23875, 23880	23661, 23662, 23663
270	Boliger	23885, 21885	22704, 22705, 23704
271	Eiendomsdrift og forretnings- messig tjenesteyting	23890-23905, 23920, 21900, 22920	23700, 23711-23748, 24730, 24742, 24745
274	Offentlig administrasjon	21910, 22910	24751, 25751
275	Forsvar	21915	24752
280	Undervisning	21925, 22925, 23925	23800, 24800, 25800, 26800
285	Helse- og sosialtjenester	21930, 21935, 22930, 22935, 23930, 23935	23851-23853, 23859, 24851-24853, 25851- 25854, 26851-26854
288	Lønnet husarbeid	23965	22950, 23950
290	Andre private og offentlige tjenester	23940, 23945, 23950, 23960, 23970, 21945, 21950, 22945, 22950	23900-23930, 24921, 25900, 25921, 26910, 26921, 26926

* I kontoplanen basert på SNA 1968 angir 21xxx statsforvaltning, 22xxx kommuneforvaltning og 23xxx næringsvirksomhet, se Statistisk sentralbyrå (1989). I kontoplanen basert på SNA 1993 angir 22xxx produksjon for eget bruk, 23xxx markedsrettet virksomhet, 24xxx statsforvaltning, 25xxx kommuneforvaltning og 26xxx ideelle organisasjoner.

Vedlegg 2. Sysselsatte personer, utførte timeverk og lønn per normalårsverk. Nivå (1000 personer, mill. timeverk og 1000 kr) og vekst i prosent

	Sysselsatte personer		Utførte timeverk		Lønn per normalårsverk	
	Nivå	Vekst fra året før	Nivå	Vekst fra året før	Nivå	Vekst fra året før
1930	1208,3		2877,0		2,52	
1931	1170,3	-3,1	2766,6	-3,8	2,42	-4,0
1932	1197,3	2,3	2885,4	4,3	2,35	-2,9
1933	1208,6	0,9	2887,7	0,1	2,29	-2,6
1934	1231,4	1,9	2929,7	1,5	2,29	0,0
1935	1260,9	2,4	2990,2	2,1	2,34	2,2
1936	1301,3	3,2	3099,2	3,6	2,45	4,7
1937	1334,7	2,6	3166,7	2,2	2,66	8,6
1938	1359,1	1,8	3216,7	1,6	2,83	6,4
1939	1389,4	2,2	3269,3	1,6	2,96	4,6
1940	1390,1	0,1	3239,0	-0,9	3,30	11,5
1941	1416,7	1,9	3268,8	0,9	3,67	11,2
1942	1393,6	-1,6	3187,5	-2,5	3,90	6,3
1943	1384,3	-0,7	3156,0	-1,0	4,07	4,4
1944	1370,1	-1,0	3087,4	-2,2	4,26	4,7
1945	1341,2	-2,1	2993,1	-3,1	4,73	11,0
1946	1419,0	5,8	3118,6	4,2	5,24	10,8
1947	1448,4	2,1	3209,8	2,9	5,87	12,0
1948	1465,0	1,1	3217,0	0,2	6,36	8,3
1949	1492,4	1,9	3269,7	1,6	6,67	4,9
1950	1501,8	0,6	3269,5	0,0	7,06	5,8
1951	1503,6	0,1	3253,0	-0,5	7,99	13,2
1952	1507,2	0,2	3260,3	0,2	9,01	12,8
1953	1505,9	-0,1	3249,3	-0,3	9,54	5,9
1954	1525,2	1,3	3283,2	1,0	10,04	5,2
1955	1533,9	0,6	3306,6	0,7	10,67	6,3
1956	1530,3	-0,2	3266,5	-1,2	11,64	9,1
1957	1533,0	0,2	3265,0	0,0	12,42	6,7
1958	1514,2	-1,2	3213,7	-1,6	13,26	6,8
1959	1522,3	0,5	3174,0	-1,2	13,97	5,4
1960	1530,2	0,5	3106,2	-2,1	14,56	4,2
1961	1550,6	1,3	3113,4	0,2	15,51	6,5
1962	1559,0	0,5	3109,6	-0,1	17,15	10,6
1963	1565,6	0,4	3108,5	0,0	18,27	6,5
1964	1569,7	0,3	3133,6	0,8	19,61	7,3
1965	1583,7	0,9	3089,1	-1,4	21,16	7,9
1966	1590,2	0,4	3103,5	0,5	22,97	8,6
1967	1599,4	0,6	3096,9	-0,2	25,00	8,8
1968	1601,1	0,1	3036,3	-2,0	26,82	7,3

Vedlegg 2 (forts.)

	Sysseisatte personer		Utførte timeverk		Lønn per normalårsverk	
	Nivå	Vekst fra året før	Nivå	Vekst fra året før	Nivå	Vekst fra året før
1969	1615,3	0,9	2985,8	-1,7	28,58	6,6
1970	1641,4	1,6	3011,7	0,9	30,76	7,6
1971	1655,1	0,8	3001,4	-0,3	34,61	12,5
1972	1674,2	1,2	2980,7	-0,7	37,92	9,6
1973	1686,1	0,7	2977,9	-0,1	41,89	10,5
1974	1708,4	1,3	2980,8	0,1	47,53	13,5
1975	1736,8	1,7	3001,1	0,7	55,81	17,4
1976	1794,9	3,3	3005,4	0,1	63,41	13,6
1977	1844,7	2,8	3022,2	0,6	69,92	10,3
1978	1876,6	1,7	3006,0	-0,5	76,02	8,7
1979	1902,8	1,4	3006,6	0,0	78,62	3,4
1980	1948,9	2,4	3078,7	2,4	86,32	9,8
1981	1973,9	1,3	3099,5	0,7	96,62	11,9
1982	1974,5	0,0	3078,1	-0,7	107,65	11,4
1983	1970,4	-0,2	3060,5	-0,6	117,38	9,0
1984	1985,3	0,8	3073,6	0,4	126,32	7,6
1985	2040,3	2,8	3146,6	2,4	135,83	7,5
1986	2107,2	3,3	3241,2	3,0	148,20	9,1
1987	2150,1	2,0	3247,9	0,2	161,14	8,7
1988	2138,2	-0,6	3235,8	-0,4	170,73	6,0
1989	2077,3	-2,8	3137,7	-3,0	178,18	4,4
1990	2058,8	-0,9	3093,5	-1,4	186,71	4,8
1991	2038,4	-1,0	3058,3	-1,1	196,29	5,1
1992	2034,2	-0,2	3071,8	0,4	203,90	3,9
1993	2048,6	0,7	3087,0	0,5	210,92	3,4
1994	2076,6	1,4	3125,1	1,2	217,28	3,0
1995	2119,7	2,1	3153,6	0,9	224,55	3,3
1996	2162,5	2,0	3206,1	1,7	234,53	4,4
1997	2226,0	2,9	3288,9	2,6	245,87	4,7
1998	2285,3	2,7	3372,3	2,5	261,88	6,5
1999	2306,4	0,9	3399,1	0,8	276,02	5,4
2000	2319,5	0,6	3375,4	-0,7	288,58	4,6
2001	2327,7	0,4	3326,6	-1,4	303,84	5,3
2002	2336,6	0,4	3304,1	-0,7	320,31	5,4
2003	2312,5	-1,0	3234,3	-2,1	332,02	3,7
2004	2323,3	0,5	3292,8	1,8	347,44	4,6
2005	2351,7	1,2	3339,8	1,4	360,75	3,8
2006*	2432,8	3,4	3425,9	2,6	378,32	4,9
2007*	2531,0	4,0	3571,2	4,2	399,65	5,6

* Foreløpige tall